

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU UYARINCA SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTACININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

*Debts and Obligations of the Insurer in Liability Insurances According
to the Turkish Commercial Code Numbered 6102*

Dr. Yunus Alhan*

ÖZET

Sorumluluk sigortaları, sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylar sonucu malvarlığının azalması rizikosunu güvence altına alan zarar sigortasının bir türüdür. Her sigorta gibi sorumluluk sigortası bir sigorta sözleşmesinin varlığını gerektirmektedir. Sigorta sözleşmesinde tarafların birtakım borç ve yükümlülükleri söz konusudur. Türk Ticaret Kanunu Sigorta Hukuku başlıklı Altıncı Kitabı'nın Birinci Kısımında sigortacı için birtakım borç ve yükümlülükler öngörmüştür. Bununla birlikte kanun, Sigorta Türlerine İlişkin zel Hükümler başlıklı İkinici Kısımında sigortacı için sorumluluk sigortalarına özgü borç ve yükümlülükler öngörmüştür. Sigortacının Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen borç ve yükümlülükleri;

* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Deniz Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: myunusalhan@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-6145-2591.

Makale Geliř Tarihi: 30.01.2023
Makale Kabul Tarihi: 22.05.2023

⇒ Atıf Şekli: Yunus Alhan, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18/2 (2023): 807-855.

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.



sigorta himayesi sağlama, sigortacıyı aydınlatma sigorta poliçesi verme, hukuki koruma sağlama yardımda bulunma, zarar görenin doğrudan talebi halinde bu talebi değerlendirme olarak ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sorumluluk Sigortaları, Sigorta Sözleşmesi, Türk Ticaret Kanunu, Borç, Yükümlülük

ABSTRACT

Liability insurance is a type of loss insurance that secures the risk of loss of assets as a result of events that lead to the insurer's liability to third parties. Like any insurance, liability insurance requires the existence of an insurance contract. In the insurance contract, the parties have debts and obligations. The Turkish Commercial Code stipulates a number of obligations and liabilities for the insurer in the First Part of the Sixth Book titled Insurance Law. However, the law stipulates specific obligations and liabilities in liability insurances for the insurer in the Second Part titled Special Provisions on Types of Insurance. The debts and obligations of the insurer regulated in the Turkish Commercial Code are expressed as providing insurance protection, disclosing the insurer, issuing insurance policies, providing legal protection, providing assistance, and evaluating this request in case of direct request of the injured party.

Keywords: Liability Insurance, Insurance Contract, Turkish Commercial Code, Debt, Obligation

GİRİŞ

İnsanların günlük hayattaki faaliyetleri, meslekleri icabı yükledikleri sorumluluklar, ticaret hayatının içerisinde barındırdığı zarar tehlikeleri, insanoğlunu bu tür eylem ve işlemlerden göreceği menfi ekonomik sonuçlardan korunma ihtiyacına sevk etmiştir¹. Kişi-

¹ Bu hususu gerçekleştirecek olan mekanizma sigorta olarak adlandırılmaktadır/nitelendirilmektedir. Toplumı tehdit ederek zarara yol açan tehlikelerin sonuçları, sigorta mekanizması sayesinde geniş bir kesime dağıtılmış olur. Bkz. Mehmet Bahtiyar, "Sigorta Poliçesi Özel Koşulları, Genel Koşullardan Ayırılması ve Bazı Sorunlar", içinde Ali Bozer'e Armağan, ed. Yaşar Karayalçın, (Ankara:

lerin bu hususu tek başına başarmaları oldukça güç olduğundan, hukuki sorumluluklar nedeniyle sigorta ettirenin mal varlığında ortaya çıkan pasifleri bertaraf etmeye yönelik, aynı zamanda sigorta ettireni, kendisine yöneltilen haksız taleplere karşı, ödenecek prim karşılığında koruyan sorumluluk sigortasının ortaya çıkmasını ve gelişmesini zorunlu hale getirmiştir².

Sorumluluk sigortası diğer sigorta türlerine nazaran daha geç ortaya çıkmıştır³. Sorumluluğu doğuran olayların çeşitliliği ve sorumluluk hukukundaki güncellemelere⁴ paralel olarak değişmeye ve gelişmeye devam etmektedir⁵. Sorumluluk sigortalarının daha geç gelişmesinin altında, sigortalının kendi davranışı nedeni ile doğacak sorumluluğunu sigorta ettirmesinin, ahlaka ve kamu düzenine aykırı görülmesinin yanı sıra bu sigorta ile insanların daha dikkatsiz dav-

Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları,1998), 89; İnci Deniz Kaner, Sigorta Hukuku, 2. Baskıdan Tıpkı 3. Baskı (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018), 1.

- 2 Rayegan Kender, "Mesuliyet Sigortasının Mahiyet ve Türleri", içinde Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri, ed. Sigorta Hukuku Türk Derneği, (İstanbul: 4-7 Nisan 1977), s. 1 vd.; Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Ankara: Turhan Kitabevi, 2012), 763; Kemal Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası (Ankara: Turhan Kitabevi, 2000), 14.
- 3 Sorumluluk sigortalarının 1825'te Fransa'da, Automedon Sigorta Şirketi tarafından, yük arabası sürücülerinin at ve yük arabasıyla sebebiyet verdikleri zararlardan doğan sorumluluklarına karşı teminat verilmek suretiyle uygulandığı; yine Fransa'da 1844-1845 yıllarında donatanın, kaptan tarafından üçüncü kişilere verilen zararlara karşı teminat verilmek suretiyle uygulandığını görmekteyiz. Bkz. Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 12.
- 4 Sigorta hukukunun gelişimi esnasında bağımsız bir sigorta dalı olarak sorumluluk sigortaları diğer sigorta türlerine göre daha geç ortaya çıkmıştır. Bu durumun temel nedeni bu alanda kabul edilen yeni sorumluluk türleri ve bunların sigorta hukukuna yansımalarıdır. Bkz. Ergun Özsunay ve Murat Dural "Sorumluluk Kavramındaki Değişiklikler Karşısında Sigorta". Sigorta Hukuku Dergisi, 3/1 (1986): 36-37; Kender, "Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri", 7; Aynur Yongalık, Çevre Sorumluluk Sigortası, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları,1998), 8-9.
- 5 Samim Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, (İstanbul: Beta Yayınları, 1998), 2-3; Ali Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2004), 129-130; Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası,3-14; Yongalık, Çevre Sorumluluk Sigortası, 9.

ranmalarına sebebiyet verileceği ve kamu yararının⁶ korunamayacağı düşüncesi yatmaktadır⁷. Sorumluluk sigortalarına karşı olan görüşlerde, bu sigortaların bireyleri daha dikkatsiz davranmaya yönelttiği hususunda gerçeklik payı olmakla beraber, sorumsuz davranışlar karşısında gerekli korumanın sağlanması ihtiyacı ve gereği bu sigortaların oluşumunda ağır basmıştır⁸.

Türk hukukunda ise sorumluluk sigortaları ilk kez 1827 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda yer almıştır. Bu kanunda yer alan m. 980 ve m. 981 hükümleri yangın kaynaklı sorumluluk sigortasını, m. 1003 hükmü kaza sorumluluk sigortasını, m. 1011 hükmü ise hırsızlık sorumluluk sigortasını düzenlemiştir⁹. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu (E-TTK), 1827 tarihli TTK'nın sorumluluk sigortasına ilişkin hükümlerini sadeleştirme cihetine gitmiştir¹⁰. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ise sorumluluk sigortasını çağın gereklerine uygun olarak ayrı bir başlık altında düzenleyerek gelişim sürecini devam ettirmiştir.

Sorumluluk sigortalarını düzenleyen TTK m. 1473 hükmünde "*Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.*" ifadesiyle her sorumluluk sigortasının geçerli bir sigorta sözleşmesi gerektirdiğinin altını çizmiştir¹¹. Her sözleşmede

⁶ Günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde, sorumluluk sigortalarının yaygın olarak uygulandığı, hatta pek çok hukuki sorumluluğun sigortalanmasının kamu yararı düşüncesi ile zorunlu hale getirildiği bilinmektedir. Aksi yönde bkz. Zihni Metezade, "Sorumluluk Sigortaları". Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı (2008): 145-146.

⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 15-16.

⁸ Metezade, "Sorumluluk Sigortaları", 145-146; Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 16.

⁹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 17.

¹⁰ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 17.

¹¹ "*Zira sigorta sözleşmesi, sigorta ilişkisinin ortaya çıkması için ön koşuldur. Bir sigorta sözleşmesi kurulmadan, sigorta meydana gelmez.*" Bkz. Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi-Sigorta Şerhi Cilt I, (İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2016), 3.

olduğu gibi sigorta sözleşmesinde de bu sözleşmenin tarafları için borç ve yükümlülükler öngörülmüştür. Sorumluluk sigortalarında da sigortacının borç ve yükümlülükleri TTK'da düzenlenmiştir. Çalışmada sigortacının TTK'da düzenlenen borç ve yükümlülükleri incelenmiştir.

I. SORUMLULUK SİGORTASI KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin sorumluluğundan kaynaklanan ve miktarı belirsiz olan tazminatları ödemekten kurtulmak adına miktarı belirli olan sigorta primini ödeyerek, sigorta sözleşmesinin teminat sağladığı süreler içerisinde karşılaşılabileceği tazminat taleplerinin teminat altına alınmasını amaçlayan, sonradan ortaya çıkarak sigorta ettirenin mali yapısını sarsacak hatta ekonomik mahvına sebep olabilecek olaylardan sigorta ettireni korumayı amaçlayan bir sigorta türüdür¹². Sorumluluk sigortaları, sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylar sonucu malvarlığının azalması rizikosunu güvence altına alır¹³.

Sorumluluk sigortaları zarar sigortalarının bir türünü teşkil eder¹⁴. Zarar sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi ile sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelen eksilme karşılanmaktadır¹⁵. Sorumluluk sigortalarında da sigorta ettirenin malvarlığında iradesi

¹² Albert H. Mowbray ve Ralph H. Blanchard, *Insurance Its Theory and Practice in the United States*, (New York: Mc-Graw Hill Book Company Fifth Edition, 1937), 174 -175; Alan I. Widis, *Insurance Materials on Fundamentals Principles, Legal Doctrines and Regulatory Acts*, (Minnesota, West Publishing Co, 1989), 332 ,718; John, F. Dobbyn, *Insurance Law in a Nutshell*, (Minnesota, West Publishing Co Third Edition, 1986), 43.

¹³ Sorumluluk sigortaları sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayı sadece malvarlığını azaltıcı fiillere karşı korumaktadır. Bkz. Kender, *“Mesuliyet Sigortasının Mahiyet ve Türleri”*, 1 vd.; Reşat Atabek, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul: Duygu Matbaası, 1950), 405; Otto Schmidt, *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, (Munich: Sellier European Law Publishers GmbH, 2009), 33.

¹⁴ Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, (İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2017), 228.

¹⁵ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, 18; Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, 650.

dışında meydana gelebilecek eksilmelerin karşılanması¹⁶ temel amaç olduğundan, zarar sigortalarına ilişkin hükümler kural olarak sorumluluk sigortalarında da uygulanır¹⁷. Sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi halinde bu rizikodan zarar gören üçüncü kişilerin gördükleri zararlar sigorta limiti dâhilinde karşılanır. Bahse konu sigorta türünde hayat sigortalarının aksine, sigorta poliçesinde kararlaştırılan sigorta bedelinin tamamının ödenmesi gerekmemektedir¹⁸. Bu durum zarar sigortalarının hayat sigortalarının üst başlığı olan meblağ sigortalarından ayıran en önemli unsurdur¹⁹. Zenginleşme yasağı prensibi olarak ifade edilen bu kavram, sigortacının sözleşmede kararlaştırılan maktu bedeli değil, ortaya çıkan zararı karşılaması esasına dayanmaktadır²⁰.

Sorumluluk sigortasında sigorta konusunun “mal” olmaması²¹ ve mal sigortalarından²² farklı olarak, sorumluluk sigortasında malvarlığının pasif kısmının²³ sigorta güvencesi altına alınması amaçlan-

¹⁶ Kender, *Hususi Sigorta Hukuku*, 229.

¹⁷ Schmidt, *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, 33.

¹⁸ Rauf Karasu, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6/4 (2016): 686.

¹⁹ Mertol Can, *Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’na Genel Bir Bakış*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2006), 8; Samim Ünan, *Hayat Sigortası Sözleşmesi*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 1998), 172.

²⁰ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, 18 vd.; Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, 17.

²¹ Malvarlığı sigortalarında, sigorta ettirenin malvarlığı, rizikonun ortaya çıkaracağı sonuçlara karşı himaye altına alınmaktadır. Zira sorumluluk sigortalarında rizikonun konusu sigorta ettirenin malvarlığıdır. Bkz. Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, 13.

²² Şebnem Uralcan, *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2004), 21.

²³ Gerçekleşen riziko, sigorta ettirenin malvarlığının aktifinde bir azalmaya sebep oluyor veya aktifinin artmasına engel oluyorsa, bu şekilde oluşan zararın karşılanmasına yönelik olarak yapılan sigortalar aktif zarar sigortası olarak adlandırılmaktadır. Zarar, malvarlığına pasif eklenmesi veya malvarlığında var olan pasifin artması şeklinde ortaya çıkıyorsa, bu tip sigortalar “pasif zarar sigortası” olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Bozer, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri*, 131, 132, 134; Kender, *Hususi Sigorta Hukuku*, 222 vd., Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, 60.

dığından, mal/zarar sigortalarına ilişkin bütün hükümler bu sigorta türünde aynen uygulanamaz²⁴.

Sorumluluk sigortalarında güvence altına alınan idari veya cezai anlamda bir sorumluluk değil özel hukuk sorumluluğudur²⁵. Nitekim TTK'da bu minvalde bir sorumluluk öngörmüştür²⁶. Sorumluluk sigortaları ile ilgili sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı hukuki koruma giderlerinin sigortacı tarafından karşılanması ve bu giderler için avans vermesine ilişkin TTK'nın m. 1474 hükmünde, sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı hukuki yönden korunmasının sigortacı tarafından üstlenilmesi ve aksi halde sigortalı aleyhine kesinleşen tazminatı ödenmesine ilişkin TTK m. 1476 hükmünde ve tazminat ödeyen sigortacının sigorta ettirene halef olmasına ilişkin TTK m. 1481 hükmünde sorumluluk sigortalarında teminat altına alınanın, üçüncü kişilerin değil sigorta ettirenin sorumluluğu olduğu görmekteyiz²⁷.

²⁴ Ancak zarar sigortalarına ilişkin düzenlemelerin ilke olarak sorumluluk sigortalarına da uygulanabileceği düşünülebilirse de sorumluluk sigortaları eşya varlığının pasif kısmının sigorta güvencesi altına alma amacı taşıyan düzenlemeler olduğundan, eşya sigortalarına ilişkin tüm hükümlerin bu tür sigortalara aynen uygulanması mümkün olmayacaktır. Örneğin, zarar sigortalarına ilişkin eksik ve aşkın sigorta ilkelerinin sorumluluk sigortalarına uygulanabilmesi olanaksızdır. Öte yandan, zarar sigortalarına ilişkin düzenlemeler arasında yer alan çifte sigorta yasağının bu tür sigortalara da uygulanması mümkündür. Bkz. Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Eşya Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 58/1 (2009): 190.

²⁵ Ünan, sorumluluğu, "bir kişiye başvurulabilmesi ve/veya ona yaptırım uygulanması olanağı" olarak tanımlamaktadır. Bkz. Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 8. Eren ise sorumluluğu, "borcun yaptırımı"; "edimini ifa etmeyen borçlunun malvarlığının devlet organları aracılığıyla alacaklının el koymasına tabi tutulması"; "borçlunun, edimin ifası için alacaklıya karşı malvarlığıyla sorumlu olması" şeklinde tanımlamıştır. Bkz. Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler 24. Baskı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 86.

²⁶ TTK m. 1473 hükmü uyarınca, "*Sigortacı sorumluluk sigortası ile sözleşmede aksine hüküm yoksa sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder*".

²⁷ TTK m. 1478 hükmünün gerekçesinde bu durum açıkça görülmektedir: "*Söz konusu madde ile zarar gören üçüncü kişinin doğrudan doğruya sigortacıya talep karşı talep ve dava hakkı düzenlenmiştir. 6762 sayılı Kanunun 1310 uncu maddesinde*

II. SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTACI KAVRAMI

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin (SSBİY) m.4/1-f hükmü, sigortacıyı, “belirli bir prim karşılığında sigorta sözleşmesi ile risk üstlenen kişi” olarak tanımlamıştır. Doktrinde ise sigortacı, sigorta ettiren tarafından ödenmesi öngörülen prim karşılığında rizikoyu taşıma yükümlülüğü altına giren kişi olarak nitelendirilmiştir²⁸.

Sigortacının, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (SK) m. 3 hükmüne, bir ticaret şirketi olarak Türkiye’de kurulması ve faaliyet göstermesi gerekmekte olup, bunu gerçekleştirebilmek için ise SK m. 4 uyarınca teşkilatlanma ve mali güce sahip olma koşullarını yerine getirmesi icap etmektedir. Tüm bu gereklilikleri yerine getirdikten sonra SK m. 5, 6 ve 7 hükümleri uyarınca, sigortacının, usulüne uygun olarak ruhsat alması ve devam eden süreçte bu ruhsatın verilmesine ilişkin şartları kaybetmemesi lazım gelmektedir.

sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları ile ilgili olarak doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu Kanun dışında da, özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarında, doğrudan doğruya talep ve dava hakkı kanunlarla (Karayolları Trafik Kanununda ve Borçlar Kanununda olduğu gibi) ya da genel şartlarla kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak eşya varlığında meydana gelen azalmanın telafisi de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlanmak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir”.

²⁸ Mowbray ve Blanchard, Insurance Its Theory and Practice in the United States, 130; Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 16; İsmail Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Üçüncü Cilt- Madde 816- 1475 4. Bası, (Ankara: Beta Yayınevi, 2004), 964; Haydar Arseven, Sigorta Hukuku, Ana Prensipler, Genel Hükümler Yenilenmiş 2. Baskı, (İstanbul: Beta Yayınları, 1991), 96; Mertol Can, Türk Özel Sigorta Hukuku, (Ankara: İmaj Yayınevi, 2018), 225; Merih Kemal Omağ, “Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Kozları”. MÜHFHAD, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan Özel Sayı (2006): 533; Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri, 32; Atabek, Sigorta Hukuku, 16; Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 230; Huriye Kubilay, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, (İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 2003), 34; Mertol Can, Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, (Ankara: İmaj Yayınevi, 2012), 12-13.

Sigortacılık alanında faaliyet gösterebilmek için öngörülen mali gücün hukuk dünyasındaki yansıması, sigortacılık ile ilgili faaliyet gösterecek süjelerin TTK kapsamında anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulması ve faaliyet göstermek istediği her bir sigorta türü için Sigortacılık ve Özel Emeklilik Denetleme ve Düzenleme Kurumundan (SEDDK) ruhsat almasıdır²⁹. Eğer bir şirketin ruhsat almamış veya aldığı halde gereklilikleri yerine getirmedeğinden ötürü ruhsatı elinden alınmış ise şirketin bu durumu bilinerek yapılan sigorta sözleşmesine Türk Borçlar Kanunu (BK)'nun kumar ve bahise ilişkin hükümleri uygulanır³⁰. Daha açık bir ifadeyle, sigorta sözleşmesinden doğan borçlar eksik borç özelliği taşır, talep edilebilir ama dava edilemez. Bu hüküm kanaatimizce dar yorumlanmalı ve sigorta şirketinin bu durumunu bilmeyen ya da bilmesi gerekmeyen kişiler TTK kapsamındaki korumadan yararlanmalıdır.

²⁹ 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ruhsat verme yetkisi T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Hazine Müsteşarlığı'ndan alınıp, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Denetleme ve Düzenleme Kurumuna verilmiştir. SK m.5 uyarınca alınan ruhsatlar, ticaret siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilir. Bkz. Zehra Ögüz Şeker, "5684 sayılı Sigortacılık Kanununun Sigorta Şirketlerinin Kuruluşu ve Ruhsatnameye İlişkin Esaslarının Değerlendirilmesi". Terazi Hukuk Dergisi, 2/13 (2007): 51 vd. Türkiye'de 2018 itibarıyla 60'ı sigorta, 2'si reasürans olmak üzere 62 şirket bulunmaktadır. Şirketlerin 4'ü hayat, 18'i hayat/emeklilik, 38'si hayat-dışı şirkettir. Bkz. (Erişim Tarihi: 14.03.2020), <https://www.tsb.org.tr/turkiyedesigortacilik.aspx?pageID=439>.

³⁰ TTK m. 1401/2 hükmü uyarınca, "Ruhsatsız bir şirket ile onun bu durumunu bileerek yapılan sigorta sözleşmeleri hakkında Türk Borçlar Kanununun 604 ve 605 inci maddeleri uygulanır. Türkiye'de yerleşik olmayan sigorta şirketleriyle kurulan sigorta sözleşmelerinde bu hüküm uygulanmaz". BK m. 604 hükmü gereğince, "Kumar ve bahisten doğan alacak hakkında dava açılmaz ve takip yapılamaz. Kumar veya bahis için bilerek verilen avanslar ve ödünç, paralar ile kumar ve bahis niteliğinde oldukları takdirde, borsada işlem gören eşyaların, yabancı paraların ve kıymetli evrakin fiyat farkı esaslı üzerine yapılan vadeli satışlar hakkında da aynı hüküm uygulanır." BK m. 605 hükmünce, "Kumar oynayan veya bahse giren kişi tarafından imzalanmış, adi borç, veya kambiyo senedi üçüncü bir kişiye devredilmiş olsa bile, hiçbir kimse bunlara dayanarak dava açamaz ve takip yapamaz. Kıymetli evrakin iyiniyetli üçüncü kişilere sağladığı haklar saklıdır. Kumar ve bahis borcu için isteyerek yapılan ödemeler geri alınmaz. Ancak, kumar veya bahsin usulüne göre yürütülmesi beklenmedik olayla veya diğer tarafın fiiliyle engellenmişse ya da diğer taraf kumar veya bahse hile karıştırmışsa, isteyerek yapılan ödeme geri alınabilir."

Yerli şirketlerin yanı sıra yabancı sigorta şirketlerinin de Bakanlar Kurulu'nun belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde Türkiye'de sigortacılık yapabileceği, SK m. 3/5 hükmünde düzenleme alanı bulmuştur³¹. Nitekim SK m. 2 uyarınca sigorta şirketi ile kastedilen, Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi veya yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilatıdır³².

III. SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTACININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Borç, Yükümlülük ve Külfet Kavramları

1. Genel Olarak

Sorumluluk sigortası diğer sigortalar gibi bir sözleşmeyle kurulur³³. Bu halde sorumluluk sigortası sözleşmesi karşılıklı, tam iki tarafa borç yükleyen, rızai³⁴ tarafların kişisel özelliklerinin önemli

³¹ Bakanlar Kurulu'nun 2007/12467 sayılı, "Sigortacılık Sektöründeki Uluslararası Faaliyetlere İlişkin Karar" başlıklı kararı ile yabancı sigorta şirketlerinin Türkiye'de ancak şube açmak suretiyle çalışabilecekleri düzenlenmiştir. Bkz. (Erişim Tarihi: 15.06.2021), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/08/20070803-1.htm>

³² Mehmet Sinan Cebe, Uygulamalı Sigorta Hukuku, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 5.

³³ BK m.1 hükmü uyarınca; sözleşmelere ilişkin genel kural gereği tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla sözleşme kurulmuş olur ve bu irade açıklaması açık veya örtülü olabilir. Nitekim TTK 1405'de sigortacının kendisine yapılan öneriyi otuz gün içinde reddetmeyerek susmasını örtülü kabul olarak düzenlemiştir. Bkz. Rayegan Kender, "Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları", içinde I. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar, (Ankara, 6-7 Ocak 1984), 41; Mehmet Özdamar, "Sigortacının Sorumluluğu ile İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu) Sorumluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu 2009", (Erişim Tarihi: 13.11.2019), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/sorumluluk/s_20.pdf.

³⁴ "Sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta poliçesi verme yükümlülüğü dolayısıyla bir aynı sözleşme olarak nitelendirilmemelidir. Zira aynı sözleşmede, sözleşmenin kurulabilmesi için karşı tarafa bir şeyin nakli gerekirken sigorta sözleşmesinde, sigorta poliçesi, sözleşmenin kurulmasını takiben oluşturulmakta ve sigorta ettirene verilmektedir. Nitekim sigorta poliçesi, kurulmuş olan sigorta sözleşmesine ilişkin bilgi-

olduğu, azami iyiniyet gerektiren, devamlı ilişkiler meydana getiren, tesadüfi buna karşın, şarta bağlı olmayan bir sözleşmedir³⁵. Her sözleşmede olduğu gibi sorumluluk sigortası sözleşmesinde de tarafların karşılıklı olarak yerine getirmeleri gereken borç, yükümlülük ve külfetleri vardır. Bu sebeple sigorta sözleşmesi açısından da borç, yükümlülük ve külfet kavramlarının izahı gerekmektedir.

2. Borç Kavramı

Borç kavramına kanun koyucunun bu kavramların bilindiği varsayımının sonucu olarak BK'da yer verilmediğini görmekteyiz³⁶. Borç alacaklının borçludan istemeye yetkili olduğu, borçlunun da yerine getirmek zorunda olduğu tek bir edim ya da alacak hakkından ibaret olan hukuki ilişki olarak tanımlanmaktadır³⁷. Borç ilişkisi doktrinde geniş anlamda ve dar anlamda olmak üzere ikiye ayrılmakta olup³⁸, bu tanım dar anlamda borç ilişkisi olarak ifade edilmektedir³⁹. Borç ve dar anlamda borç ilişkisi kavramlarının yanı sıra “dar anlam-

leri içeren bir belgedir.” Bkz. Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri, 42-44.

- ³⁵ Serdar Demirci, “Noter Mesleki Sorumluluk Sigortası”. Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 1/2 :(2014): 152.
- ³⁶ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21; Sefa Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2012), 33.
- ³⁷ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21; Şahin Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler Onuncu Baskı, (Konya: Sayram Yayınları, 2017), 19; Şener Akyol, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri I, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995), 11,; Andreas Furrer, Markus- Muller Chen ve Bilgehan Çetiner, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2021), 18; M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1 Gözden Geçirilmiş 14. Bası, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016), 3; “*Satış sözleşmesinin yapılması ile satıcı ve alıcı arasında doğan hukuki ilişki bir borç ilişkisidir. Bu borç ilişkisine dayanarak, satıcı alıcıdan semenin ödenmesini isteyebileceği gibi, alıcı da satıcıdan şeyin kendisine teslim edilmesini ve mülkiyetin geçirilmesini talep edebilir.*” Bkz. Necip Kocayusufoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdülkadir Arpacı, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, 2010 tarihli 5. Bası'dan 6. Tıpkı Bası, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014), 5.
- ³⁸ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.
- ³⁹ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21; Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 19; Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, 3.

da borç” kavramı söz konusudur. Bundan kasıt sadece para borçlarıdır⁴⁰.

Borç ilişkisinin geniş anlamda ve dar anlamda borç şeklinde ikiye ayrılmasının temel sebebi, borç ilişkisinin tek bir alacak hakkı veya tek bir edimden ibaret olan “borç” kavramından daha geniş bir kavram olarak görülmesi, daha fazla alacak hakkı ile bazı ikincil hakları ve borçları içermesidir⁴¹. Zira haksız fiillerden doğan tazminat alacağı, bağışlama sözü verme ve faizsiz ödünç sözleşmesi gibi tek bir alacak ve borçtan ibaret bir borç ilişkisi istisna niteliğindedir⁴².

Borç ilişkisinin içerdiği alacak hakları asıl alacak hakkı ile yan alacak hakları olarak nitelendirilebilir⁴³. İkincil haklar ise defi hakkı ve inşai haklar (yenilik doğurucu haklar) olarak ifade edilebilir⁴⁴. Borç ilişkisinde “fesih”, “geri alma”, “iptal”, “dönme” ve “seçimlik haklar” yenilik doğuran hakları; “ödemezlik defi” ile “zamanaşımı defi” de defi haklarını ifade etmektedir⁴⁵. Borç ilişkisinin içerdiği borçlar ise asli edim yükümlülüğü manasını karşılayan asıl borç (temel borç), yan

⁴⁰ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.

⁴¹ Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 19; Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22; Akyol, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri I, 12; “*Borç ve borç ilişkisi kavramlarının değişik anlamlarda kullanılması, Roma Hukukunda borç ilişkisi (obligatio) dar anlamda kullanılırken, Alman hukukunda borç ilişkisi (Schuldverhältnis) deyiminin geniş anlamda kullanılmasından ileri gelmektedir.*” Bkz. Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, 3; “*şu halde geniş anlamda borç ilişkisi çeşitli dar anlamda borçlar meydana getirebilen bir kaynak daha iyisi Alman Hukukçusu Siber’in deyimi ile bir uzviyet olarak nitelenebilir. Bir borç ilişkisine dayanarak doğan çeşitli dar anlamda borçlar, adeta bu kaynağın meyveleri gibidir.*” Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, Borçlar Hukukuna Giriş, 6.

⁴² Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22.

⁴³ “*Basit bir satım sözleşmesinde dahi satıcı, sattığı malı sözleşmeye uygun olarak teslim edebilmek için önce bu malı temin etmek, ayrıca teslim edinceye kadar korumak zorundadır. Satıcı için bu yükümlülükler bir yan yükümlülüktür. Satıcı, malla ilgili gerekli bilgileri alıcıya vermelidir. Aydınlatma yükümlülüğü adı verilen bu yükümlülük de bir yan yükümlülüktür.*” Bkz. Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 19

⁴⁴ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21; Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 19.

⁴⁵ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, Borçlar Hukukuna Giriş, 7.

edim yükümlüğü şeklinde ifade edilen yan borç ve koruma yükümlülüğü ile ifaya yardımcı yükümlülükler olarak belirtilen yan yükümlülüklerdir⁴⁶. Bu yan yükümlülükler edimin borca uygun, tam ve gereği gibi ifasına yardımcı nitelikteki yükümlülükler olarak ifade edilebilir⁴⁷. Tüm bu açıklamalardan hareketle geniş anlamda borç ilişkisi alacaklı ve borçlu arasında kurulan ve asli edim olan alacak hakkının dışında, birtakım tali hakları, yan edim yükümlülüklerini ve yan yükümlülükleri içeren hukuki ilişki olarak nitelendirilebilir⁴⁸.

Borç (dar anlamda borç ilişkisi) ve geniş anlamda borç ilişkisi arasındaki farklılıklar dikkate alınarak sigorta hukukunda sigortacının borcu kavramının ne olduğu açıklanmalıdır⁴⁹. Sorumluluk sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren ve sigortacı birbirlerine karşı iki ayrı edimi borçlanmakta ve iki ayrı alacak hakkının sahibi bulunmaktadır⁵⁰. Burada borçlanılan edimler, sigorta ettirenin prim ödemesi ve sigortacının sigorta himayesi sağlamasıdır. Ancak bu borç ilişkisi sadece prim ödemekten ve sigorta himayesi sağlamaktan ibaret değildir. Bunların yanında yan edim yükümlülükleri ve yan yükümlülükler de söz konusudur. O halde sigortacının sigorta himayesi sağlama borcu ve sigorta ettirenin prim ödeme borcu sigorta sözleşmesinde taraf-

⁴⁶ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21; Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 19; Akyol, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri I, 13; Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, 4-5.

⁴⁷ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.

⁴⁸ Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 20.

⁴⁹ Bu iki kavram arasında öncelikle içerik yönünden farklılıklar bulunmaktadır. Borç tek bir edimi ifade ederken borç ilişkisi daha geniş bir içeriğe sahiptir ve birden fazla edimi içermektedir. Bazı durumlarda borç ilişkisi önce doğduğu halde borç daha sonra doğabilir. Örneğin kira sözleşmesinde kiracı oturulan ayın sonunda kira parasını ödeyecekse, borç ilişkisi kira sözleşmesinin yapılmasıyla doğduğu halde, kira bedelini ödeme borcu bir ay sonra doğmaktadır. Borç ve borç ilişkisi aynı anda sona erebileceği gibi farklı zamanlarda da sona erebilir. Örneğin kiracı mart ayının sonunda kira bedelini ödemişse, o aya ilişkin kira borcu sona erer. Ancak borç ilişkisi devam etmektedir. Bununla birlikte, borç; ifa, ibra, yenileme, takas, ifa imkânsızlığı, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi gibi sebeplerle sona ererken, borç ilişkisi fesih, feshi ihbar, dönme, iptal, geri alma gibi sebeplerle sona erecektir. Bkz. Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24 vd.; Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 20.

⁵⁰ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 31.

ların asıl borçları olarak ifade edilebilir. Asıl borçtan da kasıt, sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde öncelikle borç ilişkisinin varlığını ortaya koyan, sözleşmenin tipini ve niteliğini açıklayan, sözleşmenin birinci derecedeki içeriğini oluşturan edim olan asli edim yükümlülüğüdür (Hauptleistungspflicht)⁵¹. Ancak yukarıda zikrettiğimiz üzere; geniş anlamda borç ilişkisinde asli edim gibi sözleşmenin esaslı unsurlarını oluşturmayan, bu sebeple o denli öneme haiz olmayan, ancak asli edim yükümlülüğüne yardımcı olan yan edim yükümlülükleri (Nebenleistungspflicht) ve asli veya yan edim yükümlülüklerine bağlı olup, bunlara aykırılık halinde bağımsız bir ifa davasının açılmayacağı sadece bunlara uyulmamış olması neticesinde zarar ortaya çıktıysa tazminat davası açılabilmesi dürüstlük kuralı ve özen gösterme borcundan kaynaklanan yan yükümlülükler (Nebenpflichten) de söz konusudur⁵².

Bu açıklamalardan hareketle her ne kadar kanun koyucu TTK'da aşağıda bahsedeceğimiz üzere sigorta ettirenin külfetlerini hatalı bir biçimde yükümlülük olarak değerlendirmiş olup, sigorta ettiren açısından yanlış bir isimlendirme yapmış olsa da sigortacı açısından "Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri" başlığı altında "rizikoyu taşıma", "aydınlatma", "sigorta poliçesi verme" hususlarının yükümlülük "giderleri ödeme" ve "tazminat ödeme" hususlarının borç olarak isimlendirilmesi yerindedir. Kanunda giderleri ödeme borcu ve tazminat ödeme borcu ifadeleri dar anlamda borç kavramını karşılamaktadır. Sigortacının rizikoyu taşıması, sigorta ettireni aydınlatması, sigorta poliçesi vermesi, geniş anlamda borç ilişkisi içerisinde yükümlülük kapsamında değerlendirilebilecektir.

3. Yükümlülük Kavramı

Geniş anlamda borç ilişkisi asli edim yükümlülüğünü, yan edim yükümlülüğünü ve yan yükümlülükleri içermektedir.

⁵¹ Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 20. Bası, (Ankara: Turhan Kitapevi, 2016), 29; Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 32; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, Borçlar Hukukuna Giriş, 7.

⁵² Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 30-32.

Sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturan, sözleşmenin tipini ve türünü belirleyen, karşılıklı olarak taraflara borç yükleyen sözleşmelerde alacak hakkının özünü teşkil eden, borçlunun birinci derecedeki yükümlülükleri asli edim yükümlülükleridir⁵³. Sigorta sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü, hukuki koruma yükümlülüğü, zarar görenin talebi halinde bu talebi değerlendirme yükümlülüğü bu kapsamda değerlendirilebilir.

Kanun, sözleşme veya dürüstlük kuralından doğan, asli edime bağlı ancak asli edime oranla ikincil nitelikte olan ve asli edimin yerine getirilmesine hizmet eden yükümlülükler yan edim yükümlülüğü denir⁵⁴. Yan edim yükümlülükleri asli edim olmadan var olamayacakları halde asli edimden bağımsız bir dava konusu olabilirler⁵⁵. Sigorta sözleşmesinde sigortacının sigorta poliçesi verme yükümlülüğü yan edim yükümlülüğü niteliğindedir.

Kaynağını Türk Medeni Kanunu (MK) m. 2'de düzenlenen dürüstlük kuralından⁵⁶ alan doktrinde diğer davranış yükümlülükleri (weitere Verhaltenspflichten) veya özen gösterme yükümlülükleri (Sorgfaltspflichten) olarak anılan, asli edim yükümlülüklerine bağlı olan, bağımsız bir varlığa sahip olmaması sebebiyle, yükümlülüğe uyulmaması halinde aynen ifası dava edilemeyip, sadece tazminat davası olanağı sağlayan yükümlülüklerdir⁵⁷. Yan yükümlülükler ifaya yardımcı yan yükümlülükler ve koruyucu yan yükümlülükler şeklinde ikiye ayrılmaktadır⁵⁸. İfaya yardımcı yan yükümlülükler asli edimin gereği gibi yerine getirilmesinde yardımcı olan yükümlülükler olarak, koruyucu yükümlülükler de, asli edimin ifasıyla ilgili olmayan, alacak-

⁵³ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 29; Sefa Er, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi 2022), 5.

⁵⁴ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 30-31.

⁵⁵ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 34-35.

⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Nami Barlas, "Dürüstlük Kuralının ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağının Alman Medeni Kanunundaki Düzenleme Tarzı ve Eleştirisi". İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 55/3 (1997): 191.

⁵⁷ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 37 vd.; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 31; Er, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", 7.

⁵⁸ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 37; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 31.

lının edim menfaati dışında kalan diğer menfaatlerinin korunmasına hizmet eden yükümlülükler olarak ifade edilebilir⁵⁹. Bir sözleşme sebebiyle tarafların birbirini aydınlatması ve bilgi vermesi koruyucu yan yükümlülükler kapsamında değerlendirilir⁶⁰. Sigorta sözleşmesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü bağımlı ve ifası talep edilemeyen; ancak ihlâli hâlinde tazminata konu olabilen bir yan yükümlülüktür⁶¹.

4. Külfet Kavramı

İlk defa sigorta hukukunda kullanılan sözleşme taraflarından birisinin yerine getirmediği takdirde, diğerinin ortaya çıkan zararın tazminini isteyebileceği yükümlülüklerin aksine, hukuk düzeni tarafından hak talep edecek kişinin hukuki yararı için yerine getirmesi gerekli olan, diğer bir deyişle bu davranışı yerine getirmemesi halinde bir hakkı kazanamama veya kazandığı bir hakkı kaybetme sonucu doğuran davranışa külfet⁶² (Obliegenheit) denir⁶³. Külfet kavramı doktrinde yükümlülük olarak da ifade edilmektedir⁶⁴. Esasen bu ifade külfet kavramının hukuki niteliğini değiştirici nitelikte olmayıp, külfet ile borç ilişkisinin ayırımının yapılması amacıyla yapılmıştır⁶⁵. Ancak biz çalışmada yükümlülüğe borç ilişkisinin içerisinde yer verdiğimiz için külfet kavramını kullanmaktayız. Külfetin, yükümlülükten en önemli farkı yerine getirilmemesi halinde karşı taraf zarar görse dahi herhangi bir talepte bulunamaması, sadece bu külfeti yerine getirmeyen kişinin bazı hakları kazanamayacağı veya sahip olduğu hak-

⁵⁹ Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 38, 41; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 31.

⁶⁰ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 31.

⁶¹ Er, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", 7.

⁶² "Öğretide külfet kavramı yerine "görev", "ödev", "yükümlülük", "mükellefiyet", "yüküm", "yükümlü" ve "gerekli davranış" gibi çeşitli kavramlar kullanılmaktadır." Bkz. Er, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", 21.

⁶³ Nejat Aday, Özel Hukukta Yükümlülük Kavramı ve Sonuçları, (İstanbul: Beta Yayınları, 2000), 8,123; Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 45; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, 32.

⁶⁴ Şaban Kayıhan ve Özcan Gürkaynak, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, (İstanbul: Umuttepe Yayınları, 2021), 184.

⁶⁵ Kayıhan ve Gürkaynak, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 184 vd.

ları kaybedeceğidir⁶⁶. Sigorta hukukunda sigorta ettirenin sözleşme öncesi bilgilendirme, rizikonun ağırlaştırılmaması, riziko gerçekleştiğinde bilgi verilmesi, gerçekleşen riziko ile ilgili bilgi ve belgelerin aktarılması gibi öyle davranışları vardır ki bunları yapmadığı takdirde bir hakkı kazanamaz veya hakkı kaybeder⁶⁷. Bu davranışlar TTK 'da yükümlülük olarak nitelendirilmiş olsa da hukuki nitelik itibarıyla külfet kavramına isabet etmektedir.

B. Sigortacının Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü

Sorumluluk sigortalarında sigorta sözleşmesi herhangi bir şekilde bağlı olmadığından hem sözleşmenin varlığı hem de tarafların sahip olduğu borç ve yükümlülüklerin ispatı poliçe sayesinde mümkün olabilmektedir. Poliçe yapılan sigortanın sorumluluk sigortası olup olmadığı, hangi tür sorumluluk sigortası olduğu hususunda büyük kolaylık sağlamaktadır⁶⁸. Sigorta poliçesi TTK'da özel olarak düzenlenmiş, E-TTK'dan farklı olarak poliçenin emre, nama veya hamile yazılı olarak düzenlenebilecek bir kıymetli evrak olması görüşü terk edilerek⁶⁹ HMK m. 288 uyarınca sigorta sözleşmesini ispat için önem arz eden bir belge⁷⁰ olduğu belirtilmiştir⁷¹. Poliçenin, sözleşmenin sigortacı veya yetkili acente tarafından yapılmasından itibaren en geç 24 saat içinde sigorta ettirene verilmesi gerekir. Sigorta brokeri veya sigortacı nam ve hesabına sözleşme yapma yetkisi olmayan aracı

⁶⁶ İnci Deniz Kaner, "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile ilgili Görevleri". İÜHFM, 54/1-4 (1994): 308; Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 272; Samim Ünan, "2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Ettirenin Görevleri", içinde Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 25 ed. Murat Gürel, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2012), 51.

⁶⁷ Ünan, "2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Ettirenin Görevleri", 47; Kerim Atamer, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortaları"na Giriş". Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 27/1 (2011): 50.

⁶⁸ Robert Merkin ve Jenny Steele, Insurance and the Law of the Obligations, (United Kingdom: Oxford University Press, 2013), 44-45.

⁶⁹ Bkz. Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, (İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005), 5.

⁷⁰ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku Değiştirilmiş 20. Baskı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 357.

⁷¹ Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 172.

acentenin sözleşme yapması gibi bazı hallerde ise poliçenin 15 gün içinde imzalanıp sigorta ettirene verilmesi gerektiği TTK'da hüküm altına alınmıştır⁷². Kanun, bu hususun yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkacak zararlardan, aksi kararlaştırılmaz bir şekilde sigortacının sorumlu olacağını ve söz konusu zararlardan ötürü sigortacıdan tazminat talep edilebileceğini hükme bağlamıştır⁷³. Poliçenin sigorta ettiren tarafından kaybı halinde sigorta ettiren, masrafları kendisine ait olmak üzere poliçenin kendisine yeniden verilmesini talep edebilecek, poliçenin hiç verilmediği durumlarda ise ispat yükü genel hükümlere tabi olacaktır. Poliçenin, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK)'da⁷⁴ ifade edildiği gibi rahat ve kolay okunacak biçimde düzenlenmesi gerektiği TTK'da da belirtilerek, içeriğe ilişkin bir çerçeve çizmekle yetinilmiştir⁷⁵. Poliçe, sözleşmeyi ispata yarayan bir belge olduğundan ve poliçede yer almayan hususlar genel hükümlere göre çözüleceğinden, E-TTK'da yer alan, sigortacının ve sigorta ettirenin ve varsa sigortadan faydalanan kimsenin ad

⁷² Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 972; Kaner, Sigorta Hukuku, 15.

⁷³ Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 166; Kaner, Sigorta Hukuku, 15; Cebe, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 5 vd.

⁷⁴ TKHK m. 3/1 hükmünde, sigorta sözleşmelerinin tüketici işlemi olduğu ifade edilmiştir.

⁷⁵ *"Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesine göre sigorta poliçesi genel ve varsa özel şartları içerir. Yeni Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genel şartlar C.10. maddesi ile 12/8/2003 tarihli ve 25197 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni genel şartlar C.11 maddesine göre genel şartlar yürürlük tarihi olan 01.06.2015 tarihinden sonra akdedilmiş sözleşmelere uygulanacaktır. Bunun doğal sonucu olarak artık eski genel şartların, yeni genel şartların yürürlük tarihinden sonra düzenlenen poliçelerde uygulanma imkanı bulunmamaktadır."* Bkz. Yarg.17.H.D.,E: 2018/1316, K: 2019/12413, K.T: 24.12.2019, (Erişim Tarihi: 26.03.2021), <https://legalbank.net/belge/y-17-hd-e-2016-15390-k-2019-2351-t-04-03-2019/3471683/TTK+1423>; *"Benzer hükme 6102 sayılı TTK'nın 1425. maddesinde de yer verilmiş ve sigorta poliçesinin tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri ile genel ve varsa özel şartları içereceği, rahat ve kolay okunacak biçimde düzenleneceği, poliçenin ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnmeden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, anılan belgelerde yer alıp teklifnmeden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmuş bulunan hükümler geçersiz olacağı vurgulanmıştır."* Yarg. H.G.K, E: 2020/38, K: 2022/335, K.T: 16.03.2022, (Erişim Tarihi: 10.01.2021), <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2020-38-k-2022-335-t-16-03-2022/4402460/TTK+1425>.

ve soyadı, ticari unvanı ve ikametgâhı, sigortanın konusu, sigortacının üstüne aldığı rizikolarla bunların başlayacağı ve son bulacağı an, sigorta bedeli, primin tutarı ile ödeme zamanı ve yeri, sigortacının üstüne aldığı rizikoların hukuki mahiyetlerinin tayinine yarayacak bütün haller ve tanzim tarihi poliçede bulunmalıdır⁷⁶.

C. Sigortacının Sigorta Himayesi Sağlama Borcu

1. Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğü

Sorumluluk sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığı sigortacının sigorta himayesi sağlama borcudur⁷⁷. Rizikoyu taşıma yükümlülüğü, rizikonun gerçekleşmesine bağlı olmayıp sigorta sözleşmesinin maddi ve şekli anlamda başlamasıyla⁷⁸ vücut bulan⁷⁹, riziko gerçekleşmeden önce statik halde bulunan, soyut bir muhteva arz eden⁸⁰ bir yükümlülüktür. Sigortacının, sigorta himayesi sağlama borcuna ilişkin riziko gerçekleşmeden önceki pasif dönemi rizikoyu taşıma yükümlülüğü, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki aktif dönem sigorta tazminatını veya bedelini ödeme yükümlülüğü olarak ifade edilebilir. Riziko, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz ve taraf iradelerinden bağımsız bir kavram olmasıdır. Riziko, sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir ve diğer sorumluluk sigortalarında olduğu gibi sigorta konusu menfaate yönelik her türlü zararın tazmini namümkün olduğundan tereddüte yer vermeyecek şekilde ne olduğunun açıklanması, nelerin riziko kapsamına girip girmediğinin⁸¹ belirlenmesi önemlidir⁸². Nitekim TTK m. 1409'da si-

⁷⁶ Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 192-193; Atabek, Sigorta Hukuku, 14; Arseven, Sigorta Hukuku, 154.

⁷⁷ Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 311.

⁷⁸ Ali, Bozer, "Mal Sigortasında Akdin Yürürlük Tarihini ve Sigortacının Mes'uliyetinin Başlangıcını Tayin Eden Sigorta Mukavelesi Hükümleri". BATİDER, 1/1 (1961): 225.

⁷⁹ Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 25; Can, Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, 91.

⁸⁰ Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 311.

⁸¹ SK m. 11/4 hükmü gereğince, "Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır." Ayrıca bkz. Dursun Saat, Makine Kırılma-

gorta sözleşmesinde rizikonun tanımı ve teminatın kapsamı konusunda herhangi bir belirsizlik durumunda sorumluluğun sigortacıya ait olduğu belirtilmiştir.

2. Sigortacının Hukuki Yardımları ve Hukuki Koruma Yükümlülüğü

Sigortacının sigorta himayesi sağlama borcunun bir diğer görünümü sigorta ettirene yöneltilebilecek haklı ve haksız taleplere karşı sigorta ettireni koruma yükümlülüğüdür⁸³. Üçüncü kişi, sigorta ettirene bir talep ileri sürüp, bu talebi sigorta ettiren sigortacıya iletmişse veya doğrudan sigortacıya talepte bulunduğu anda, sigortacı üçüncü kişinin bu talebini, kendisinin sorumluluğunu doğuran bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediği minvalinde değerlendirecektir⁸⁴. Yapacağı inceleme neticesinde talepleri haklı veya haksız olarak nitelendirerek, haksız talepleri bertaraf edecek, haklı talepleri de karşılayacaktır⁸⁵. Diğer bir deyişle, sorumluluk sigortalı sadece haklı tazminat değil, aynı zamanda haksız tazminat taleplerine karşı hukuki himaye sağlamaktadır⁸⁶. Sigorta sözleşmesine göre talebe yol açan

sı Sigortasında Riziko, (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2017), 45; Yongalık, Çevre Sorumluluk Sigortası, 158; Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 172; Yaşar Karayalçın, *Taşıma Sigortalarında All Risks (Bütün Riskler)* Klozu, içinde Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşıma Sempozyumu ed. Sigorta Hukuku Derneği, (Ankara: 26-27 Ocak 1984), 215; Widis, *Insurance Materials on Fundamentals Principles, Legal Doctrines and Regulatory Acts*, 19; Edwin W. Patterson ve William F.Young, *Cases and Materials on The Law of Insurance Fourth Edition*, (Brooklyn: Foundation Press, 1961), 302-303.

⁸² Mustafa Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku 21. Baskı, (Adana: Karahan Kitabevi, 2020), 56; Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 315; Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 24.

⁸³ Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 25.

⁸⁴ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, 161-162.

⁸⁵ Knut Höra, *Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht- § 11 Transportversicherung (MAH VersR/ Gercke/Gerhard, Höra § 11) 4.Auflage, (München: C.H. BECK, 2017)*, 228; Mowbray ve Blanchard, *Insurance Its Theory and Practice in the United States*, 176-177; Widis, *Insurance Materials on Fundamentals Principles, Legal Doctrines and Regulatory Acts*, 802 vd.; Dobbys, *Insurance Law in a Nutshell*, 257 vd.

⁸⁶ Jürgen Veith, Jürgen Gräfe ve Yvonne Gebert, *Der Versicherungsprozess (Hoeft Stefan § 8 Transportversicherung) 2. Auflage, (Baden: Nomos, 2015)*, 55.

veya yol açabilecek olan bir riziko durumunda sigorta ettiren, sigorta şirketinin önceden verilmiş yazılı bir rızası olmadan sorumluluk kabul etmemeli, ödeme yapmamalı veya ödeme yapmaya girişmemeli ya da herhangi bir taahhütte bulunmamalıdır.

Sigortacının her türlü talebi karşılması mümkün olmadığından, bu taleplerin haksız olduğu kanaatini haiz olursa, sigorta ettirene karşı hukuki himaye sağlama yükümlülüğünü yerine getirir. Bu husus TTK m. 1474/1'de de düzenleme alanı bulmuştur. Söz konusu maddede, talebe ilişkin makul giderlerin sigortacı tarafından karşılanacağı, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu, taraflarca kararlaştırılan sigorta poliçesinde gösterilen azami miktar olarak ifade ettiğimiz sigorta bedelini⁸⁷ aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, sigortacının sigorta ettirenin istemi üzerine giderler için avans vermek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda hukuki koruma başlıklı TTK m. 1474 hükmünü ayrıntılı olarak inceleyecek olursak, birinci fıkrada sigorta ettiren aleyhine bir talepte bulunulduğunda, sigortacı bu talebin sigorta teminatı kapsamında bir talep olduğuna⁸⁸ ve bu talebin haksız olduğuna kanaat getirirse talebin sonuçsuz kalmasına yönelik birtakım iş ve işlemlerde bulunacaktır. Sigortacı, bunlarla ilgili talepte bulunan kişi ile hukuki ilişkilerin yürütülmesi esasına dayanan yargılama giderleri ve yargılama dışı giderleri karşılayacaktır⁸⁹. Teminat gösterilmesi veya tevdi yolu ile icranın geri bırakılması mümkün ise teminat ve tevdi giderleri, icra takibine itiraz, delil tespiti, ihtiyati haciz gibi işlemlerin makul giderleri sigortacı tarafından karşılanacaktır⁹⁰. Aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenle-

⁸⁷ Emeric Fischer ve Peter Nash Swisher, Principles of Insurance Law Second Edition, (San Francisco: Matthew Bender, 2000), 741; Kender, Hususi Sigorta Hukuku, 356.

⁸⁸ Yaşar Karayalçın, "Sorumluluk Sigortaları". Sigorta Hukuku Dergisi, 2/1-2 (1984): 31.

⁸⁹ Yargılama giderleri, yargılama etkinliğine bağlı olarak ortaya çıkan; vekâlet ücreti, bilirkişi ücreti, yargılama harçları gibi masraflar iken, yargılama dışı giderler ise uzman görüşü gibi yargılama etkinliğinin dışında ortaya çıkan masraflardır. Bkz. Kuru, Arslan ve Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, 740.

⁹⁰ Ünán, Sigorta Şerhi Cilt I, 44 vd.

nen avans verme yükümlülüğü ise bir sonraki paragrafta değineceğimiz sigortacının yardımları başlıklı TTK m. 1476 hükmünün uygulanacağı dönemden önceki yapılan giderler için söz konusudur. Bu dönemde, sigortacı sigorta ettirene hukuki himaye sağlamanın gereği olarak sigorta ettireni haksız taleplerden korumak için sigorta ettiren ile birlikte hareket ederek gerekli yardımlarda bulunabilir. Hukuki koruma yükümlülüğü, TTK m. 1486/3 uyarınca sigorta ettiren lehine emredicidir. Dolayısıyla sigortacının makul giderleri veya avans ödeme borçları sözleşmeyle kaldırılamaz. Buna karşılık sigortacının, yalnızca makul giderleri değil, sigorta ettirenin yaptığı gereksiz harcamalar dâhil olmak üzere her türlü giderleri karşılamasına ilişkin bir hüküm geçerli olacaktır.

Sigortacının riziko gerçekleşmeden önce statik halde bulunan rizikoyu taşıma yükümlülüğü riziko gerçekleştiğinde dinamik hale gelmekte ve sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü olarak karşımıza çıkmaktadır⁹¹.

Riziko gerçekleştikten sonra zarar görenin sigorta ettirene yönelik talepte bulunması durumunda m. 1476 hükmü devreye girecektir. Bu hüküm, zarar görenin talebini öğrenen sigortacıya, tüm giderler ve sorumluluk kendi hesabına olmak üzere sigorta ettiren adına hukuki süreci üstlenerek yönetme⁹² ve savunmaya yardımcı bulunmayı üstlenme hakkı tanımaktadır. Bunun için de sigortacı zarar görenin talebi kendisine bildirildikten sonra en geç beş gün içinde nasıl hareket edeceğine karar verip, kararını sigorta ettirene bildirmekle yükümlüdür. Eğer sigortacı 5 gün içinde kararını bildirmez veya hukuki süreci yönetmeyi uygun görmez ise sigorta ettiren aleyhine kesinleşen tazminatı ödeyecektir. Görüldüğü üzere, sigorta tazminatını ödeme borcu da belirli aşamaların tüketilmesini gerektiren

⁹¹ Zehra Şeker Öğüz, "Sigorta Sözleşmesinin Hukukî Niteliği Üzerine", içinde Prof. Dr M Kemal Oğuzman'a Armağan, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2000), 1044.

⁹² Sigortacının üstlenmede bulunması sigorta ettiren adına savunmanın yürütülmesini, bu hususta bütün kararların alınması ile uygulanmasını ve mahkemeye intikal eden ihtilaflarda avukat tayinini de içermektedir. Bkz. Samim Ünan, "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler". Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı (2005): 163.

bir borçtur. Riziko gerçekleştikten sonra, sigorta ettiren tarafından yapılan bildirim ile sigortacı, ilk önce, rizikonun niteliği ve kapsamı itibarıyla sigorta himayesi kapsamında olup olmadığını araştırarak, ortaya çıkan zarar ile hukuki sorumluluğu üstlenip üstlenmeyeceğine karar verirken savunma için zorunlu işlemleri sigorta ettiren lehine yerine getirecektir. Hukuki sorumluluğu üstlenmeye karar verirse sigorta ettirenin hak ve menfaatlerini gözeterek sigorta ettiren ile birlikte hareket edecektir. Kanun gereği, sigortacı hukuksal süreci üstlenerek sigorta ettiren adına hareket etme yetkisi kazanmaktadır. Bu yetki kapsamında sigortacı, ortaya çıkan zararın gerçek nedeni ve miktarı konusunda tespit yapabilmesi için sözleşmenin tarafı durumdaki sigorta ettirene ve zarar görene başvurabilecek, onlardan bilgi ve belge isteyebilecektir⁹³. Rizikonun veya tazminatın belirlenmesine yönelik çalışmalar sigortacının lehine olduğundan dolayı bu çalışmalar sırasında yapılan masrafların sigortacı tarafından karşılanması kaçınılmazdır⁹⁴. Zarar görenin tazminat talebine ilişkin hukuki sürecin sigortacı tarafından yürütülmesi özellikle aşırı uzmanlık ve masraf gerektiren hususlarda, sigorta şirketlerinin mali gücü ile organizasyon şeması dikkate alındığında, ihtilaf konusu sorunu saptamak, bizzat kendi hasar eksperleri ile zararı tespit etmek, ortaya çıkan zararın miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirlemek, avukat atamak, delilleri toplamak gibi konularda bilgi ve yeteneği sınırlı olan sigorta ettirene oranla oldukça avantajlıdır.

Kanun koyucu, sigortacıya seçimlik bir hak tanımıştır. Sigortacı, hiçbir işleme karışmadan hukuksal sürecin tamamlanmasını bekleyip, sürecin sonunda sigorta ettireni tazminat ödemekle yükümlü

⁹³ Gerekçeler için bkz. TBMM Dönem 23. Yasama Yılı 2. Sayısı: 96, s. 447-448 (m. 1479). Bu hüküm Alman VVG (Sigorta Akti Kanunu) kökenli sorumluluk sigortası düzenlemesidir. TTK m. 1476 c. 1 ve 2 hükmü, VVG § 158 d.f.3 ile c.3 ise VVG § 158. e.f.1. ile benzetilmektedir. Ancak kaynak kanunda yalnızca zorunlu sorumluluk sigortaları için geçerli bir hükümdür.

⁹⁴ TTK m. 1426/1 hükmünce, "Sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, ödemek zorundadır." TTK m. 1448/3 hükmü ise "Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür."

tutan mahkeme kararı kesinleşirse sigorta bedelini aşmamak kaydıyla sigorta tazminatını ödeyebileceği gibi, hukuki süreci üstlenmesinin akabinde kesinleşen mahkeme kararı üzerine de tazminat ödeyebilecektir⁹⁵.

Sigortacının, TTK m. 1476/1 uyarınca işlemleri yürütmeyeceğini sigorta ettirene bildirdiği veya sessiz kaldığı durumlarda, sigorta ettiren, kendisine yöneltilen talepleri tek başına bertaraf etmeye çalışacağından, tazminat ödeme borcu öngören mahkeme kararı kesinleştiğinde, sigortacı sadece bu borcu yerine getirmekle yükümlü olur. Bununla birlikte, TTK m. 1476/4 gereğince, sigorta ettiren ile zarar gören kişinin sigorta güvencesini kötüye kullanmasını önlemek için sigorta ettiren ile zarar gören kişi arasında yapılacak bir sulh sözleşmesinin sigortacıya karşı geçerli olabilmesi için sigortacının onayı şart koşulmuştur⁹⁶.

Sorumluluk sigortalarında, sigorta tazminatının aynen ödeneceğine dair bir anlaşma yapılması, TTK m. 1427’de bu konuda bir sorumluluk öngörülmemesi nedeniyle mümkün olsa da sorumluluk sigortaları, zarar sigortalarının bir türü olduğundan dolayı sigorta taz-

⁹⁵ Samim Ünan, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası, Genel Şartlar Şerhi, 53, (Erişim Tarihi: 12.04.2020), <http://samimunan.com/wp-content/uploads/2016/01/Zorunlu-Hekim-Sorumlulu%C4%9Fu-Sigortas%C4%B1.pdf>

⁹⁶ Sigorta ettiren tarafından akdedilen sulhlar sigortacıya bildirildikten itibaren 15 gün içinde itiraza konu olmamışlarsa bağlayıcı olacaklardır. Onay vermesi için sigortacıya 15 günlük süre tanınmıştır. Sigortacı bu süre içinde sessiz kalırsa veya onay vermediğini bildirirse, sulh sözleşmesi, sigortalı ile zarar gören arasında hüküm doğurmaya devam edecektir. Ancak ne zarar gören ne de sigortalı ödeme yaptıktan sonra sigortacıya başvuracaktır. Sigortacının haklı olmayan sebeplerle sulha onay vermektan kaçınması halinde, bu kural işlemeyecek ve sigortacı ödeme yapmak zorunda kalacaktır. Bkz. İlknur Uluğ Cicim, “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3/2 (2013): 16.

minatı, sigorta bedelini aşmamak kaydıyla gerçekleşen zararla orantılı şekilde nakdi olarak karşılanacaktır⁹⁷.

Sigorta tazminatı ödeme borcunun ne zaman muaccel hale geleceği noktasında TTK m. 1475 ve m. 1427 düzenlemeleri yol gösterici niteliktedir. Sorumluluk sigortalarında sigorta ettiren, sorumluluğunu gerektirecek olayları 10 gün içinde, kendisine yöneltilen talepleri ise sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa derhal sigortacıya bildirir. Bu durumda sigortacı, rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte ve rizikoyla ilgili belgelerin kendisine verilmesinden itibaren araştırmalara başlar. Sigorta tazminatının muaccel olması, bu araştırmaların bitimine bağlanmıştır. Sürenin zarar gören aleyhine uzamaması için TTK m. 1427 göndermesiyle m. 1446 uyarınca yapılacak ihbardan 45 gün sonra tazminatın muaccel olacağı, eğer sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise sürenin işlemeyeceği öngörülmüştür⁹⁸. Araştırmalar, m. 1446'ya göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelinin en az yüzde ellisini avans olarak öder⁹⁹. Sigorta tazminatının ve söz konusu avansın nerede ödeneceği ile ilgili TTK'nın sigortalara ilişkin genel hükümlerinde veya sorumluluk sigortalarına ilişkin özel hükümlerinde bir düzenleme bulunmadığı için bu ödemeler para ödemesi şeklinde gerçekleştirildiğinden genel kural gereği BK m. 89 hükmüne gidilecek, öncelikle tarafların iradelerine bakılarak, ifa yeri ile ilgili açık ya da örtülü bir belirleme yapılmaması durumunda, para borçlarında ödeme zamanında sigorta ettirenin yerleşim yeri ifa yeri olacaktır.

⁹⁷ Werner Lücke in Jürgen Prölss ve Anton Martin: *Versicherungsvertragsgesetz* (Bearbeiter in Prölss/ Martin), 31. Überarbeitete Auflage, (München: C.H. BECK, 2021), 2-8.

⁹⁸ Kaner, *Sigorta Hukuku*, 17.

⁹⁹ Kaner, *Sigorta Hukuku*, 18.

3. Zarar Görenin Doğrudan Talebi Halide Bu Talebi Değerlendirme Yükümlülüğü

Doğrudan dava hakkı, zarar görenin, zararını sigorta ettirene karşı dava açıp, talep edebilmesine olanak sağlayan, kanun koyucunun zarar gören üçüncü şahsı ve sigorta ettireni korumak¹⁰⁰, bu kişiler arasındaki menfaati dengelemek için ihdas etmiş olduğu bir kurumdur¹⁰¹. “*Direktanspruch*” (Doğrudan Talep) ifadesiyle VVG §115’de vücut bulan bu kavram¹⁰², Karayolları Trafik Kanunu (KTK) m. 97’de “Doğrudan Doğruya Talep ve Dava Hakkı” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun koyucu TTK m. 1478’de “*zarar görenin uğradığı zararı sigortacıdan isteyebileceği*” lafzıyla, yerine getirilmesi başkasından istenilen şey, meram, talep¹⁰³ anlamında istek kavramını kullanmışken, madde başlığında doğrudan dava hakkı kavramına yer vermiş, bu durum çelişki oluşturmuştur. Kanaatimizce VVG’deki doğrudan talep kavramı Türk hukukunda da tercih edilmeli, taleplerin sadece dava yolu ile değil dava dışı yollarla da ileri sürülebilmesine olanak tanınmalıdır¹⁰⁴.

Doğrudan dava hakkı, E-TTK m. 1310’da¹⁰⁵ yangın zararları için öngörülmüş sorumluluk sigortalarında kabul edilmekteydi. Yargı-

¹⁰⁰ Kemal Şenocak, “Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı”. BATİDER, 25/ 4 (2009): 278.

¹⁰¹ İlknur Uluğ Cicim ve Nurdan Korkmaz, “Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Sigortacı Aleyhine Açtığı Davanın Medenî Usul Hukukuna Ait Bazı Hükümler Bakımından İncelenmesi”. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10/1 (2020): 54.

¹⁰² Klimke in Prölss/Martin, *Versicherungsvertragsgesetz*, 1; Langheid in Theo Langheid, Roland Rixecker, Jens Gal, , Joachim Grote, Jens Muschner, *Versicherungsvertragsgesetz* (Bearbeiter in Langheid/Rixecker) 7. Auflage , (München: C.H. Beck, 2022), 1-5.

¹⁰³ (Erişim Tarihi: 24.04.2021), <https://sozluk.gov.tr/>.

¹⁰⁴ Birgül Sopacı Öztuna, “Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı”. BATİDER, 27/2 (2011): 27; Ecehan Yeşilova Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), (Ankara: Yetkin Yayınları, 2013), 17.

¹⁰⁵ 6762 Sayılı TTK m. 1310 hükmünce, “*Yukarıki maddede yazılı hallerde, sigortacının sigorta ettirene karşı ödemeye mecbur olduğu tazminatı tahsil salâhiyeti munhasıran sigorta ettiren kimsenin kendisine karşı mesul olduğu şahsa ait olup sigorta*

tay ise sorumluluk sigortalarında genel olarak zarar gören üçüncü kişinin doğrudan dava açma hakkı olduğunu kabul etmekteydi. Yargıtay'ın içtihat yolu ile benimsemiş olduğu bu hak, 6102 sayılı TTK'nın m. 1478. düzenlemesi ile yasal temele kavuşmuştur. Zorunlu sorumluluk sigortasının başlıca amacı, belirli zarar giderimi taleplerine karşı yalnızca sorumlu kişilerin korunması olmayıp, üçüncü kişi durumundaki zarar görenlerin korunmasıdır. Zorunlu sorumluluk sigortalarında kabul edilen doğrudan dava hakkını ihtiyari mali sorumluluk sigortaları için uygulayan yargı kararları olmakla birlikte, kanaatimizce bu sigortalar açısından da doğrudan dava hakkının işletilebilmesi için kanun hükmüne dayanılması gerekmektedir¹⁰⁶.

Sigortacının, zarar görenin doğrudan talebi halinde zararı tazmin etmek gibi bir yükümlülüğü TTK m. 1478 hükmü gereği bulunmamaktadır. Madde hükmü, sadece zarar görenin sigortacıya karşı böyle bir talepte bulunabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla sigortacı, bu talebin haklı veya haksız olup olmadığını araştırarak; haklı ise sigorta tazminatını ödeyecek, haksız ise bu talebi bertaraf edecektir. “Zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.” şeklinde TTK m.1473’de yer alan ifade, sigortacının, zarar görenin doğrudan başvurusu halinde sigorta tazminatını hemen ifa edeceği biçiminde yorumlanamaz. Öncelikle bu talebin haklı olması gerekir. Bu talep haklı olsa bile sigorta ettirenin bu talebi davaya sebebiyet verilmeden sigortacı tarafından hemen karşılanamayabilir. Bu kararı verecek olan sigortacı dava sonunda faiz sigorta bedelini aşsa dahi zarar görenin zararını tazmin edecektir¹⁰⁷. Ancak “*temerrüd faizinin olay tarihinden itibaren işletilmesinin söz konusu olduğu bir zarar için, zarar görenin zamanaşımının dolmasına çok yakın sürede tazminat talep etmesi durumunda, talebin bu kadar gelmesine ve yıllar içinde*

ettiren kimsenin alacaklıları bu tazminattan faydalanamazlar. Sigorta ettirenin kendisine karşı mesul olduğu şahıs sigortacıdan tazminatın tamamını alamamış ise kalan kısımdan dolayı yangın sebebiyle kendisine karşı mesul olan kimseye müracaat hakkı mahfuzdur.”

¹⁰⁶ Rayegan Kender, “Motorlu Kara Nakil Vasıtalarının İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortasında Zarar Gören Şahıs Türk Hukukunda Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Dava Hakkına Sahip midir?”, İÜHFİM, 39/1-4 (1974): 239 vd.

¹⁰⁷ Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, 100.

faizin büyümesine sigortacının müdahale etmesi mümkün olmadığından¹⁰⁸ sigortacı kendi iradesi dışında gelişen bu olaydan mesul değildir, faiz sigorta bedelini aşsa dahi zarar, sigorta bedeli dâhilinde karşılanacaktır¹⁰⁹.

D. Sigortacının Sigorta Ettireni Aydınlatma Yükümlülüğü

Aydınlatma, E-TTK'da yer verilmeyen ancak özellikle sorumluluk sigortaları açısından sigorta sözleşmelerinin ve sigortacılık uygulamalarının temel bir özelliği olarak, sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasından dolayı hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından geçerli olan, temelinde MK m. 2'de düzenleme alanı bulan dürüstlük kuralının ve sözleşme taraflarının özen borcunun¹¹⁰ yer aldığı bir ilkedir¹¹¹.

Sigorta sözleşmeleri bakımından E-TTK'da bu yönde bir düzenlemenin bulunmaması, doktrinde bu ilkenin bilgilendirme olarak değerlendirilmesine yol açmışsa da bir sorunun ya da bir kavramın tüm içerimleriyle açıklanması olarak ifade edebileceğimiz aydınlatma, bilginin nakledilmesi anlamına gelen bilgilendirmeden¹¹² farklı bir kavram olup, bilginin nakledilmesinin yanı sıra, iletilen hususları anlaşılabilir kılabilmek için karşı tarafa açıklanmasını da içermekte-

¹⁰⁸ Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, 100.

¹⁰⁹ Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, 100.

¹¹⁰ Özen borcu, tarafların sözleşmeye yönelik davranışlarında, sözleşme sonrası, sözleşmeden kaynaklanan edimlerini yerine getirirken, diğer bir deyişle, kişinin hukuki iş ve işlemlerde bulunurken, olağandan daha fazla bir dikkat ve çaba göstermesi gerekliliğidir. Bkz. Veysel Başpınar, Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, (Ankara:Yetkin Yayınları, 2004), 124.

¹¹¹ Merih Kemal Omağ, "Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri", içinde Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, İstanbul: MÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, 2003), 28; Fırat Öztan, Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1965), 91; Kaner, Sigorta Hukuku, 11.

¹¹² Emine Yazıcıoğlu, "Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü", içinde Sigorta Hukuku Sempozyumları, ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2018), 392.

dir¹¹³. “Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü” ifadesinin kullanıldığı SK m.11/3 hükmü ve bu hükme binaen hazırlanıp yürürlüğe konulan SSBİY’in yanı sıra, Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik (Mesafeli Sigorta Sözleşmeleri Yönetmeliği- MSSY), Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği (ÖSSY), Bireysel Emeklilik Sistemi Yönetmeliği (BESY) ve TKHK m. 49 ve m. 84 hükümlerine binaen hazırlanıp yürürlüğe konulan Finansal Hizmetler Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliğinde (FHMSY) de aynı ifade kullanılmıştır¹¹⁴.

Kanun koyucunun TTK’da aydınlatma lafzını kullanmayı tercih etmesi yerinde olmakla birlikte; TTK m. 1423 hükmünde “sigortacının aydınlatma yükümlülüğü” SSBİY’deki “sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünden” kapsam itibarıyla farklı değildir¹¹⁵. Bununla birlikte, söz konusu yükümlülüğün ihlali halinde TTK, SSBİY’den farklı bir düzenleme getirmektedir¹¹⁶.

Sorumluluk sigortalarında taraflar, birbirlerine ilişkin bilgiler, rizikonun niteliği, gerçekleşme anı, himaye kapsamı, teminat dışı kalan haller gibi sözleşmeye şeklini verecek hususlar noktasında sözleşmenin kurulmasından önce birbirlerini aydınlatmakla yükümlüdürler¹¹⁷. Bu durum sigorta ettiren açısından sözleşmenin kurulması

¹¹³ 2008 tarihli Alman VVG § 6 sigortacının danışmanlık görevine yer vermişken § 7 aydınlatma görevini düzenlemiş ve bunun normal bir bilgilendirmeden farklı olarak, sigorta ile ilgili objektif bilgileri anlaşılabilir bir biçimde, sigorta ettirenin iyi bilgilendirilmiş bir karar verebilmesi için sigorta ettirene açıklamak olarak belirtmiştir. Bkz. Rudy in Prölss ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information desVersicherungsnehmers, 1.

¹¹⁴ Yazıcıoğlu, “Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü”, 393-394.

¹¹⁵ Yazıcıoğlu, “Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü”, 394.

¹¹⁶ Öte yandan SSBİY ve TTK’da tüketici olan-olmayan sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar ayrımı yapılmaksızın hemen her konuda emredici hükümlerle sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar lehine düzenleme getirilmiş iken, TKHK ve FHİMSY düzenlemesi kapsamına sigorta sözleşmelerinin de alınmış olması da uygulanacak kural belirsizliği yaratan ayrı bir düzenleme sorunudur. Bkz. Yazıcıoğlu, “Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü”, 398.

¹¹⁷ Bu durum VVG § 6 ile karıştırılmamalıdır. Burada temel amaç, sigorta ettirenin, sunulan sigorta teminatının kendisi için ne anlama geldiği ve ne anlama geldiği

aşamasındaki beyan yükümlülüğü, sigortacı açısından da sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü kavramları ile ifade edilmektedir. Sigorta sözleşmeleri teknik bilgi gerektirmektedir. Bu sebeple TKHK'da tüketici olarak kabul edilen, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaması sebebiyle sözleşmenin zayıf tarafı olarak nitelendirilebilecek sigorta ettiren, sözleşme öncesinde sözleşmeyi yapıp yapmayacağı veya hangi şartlarda yapacağı ile ilgili sigortacı tarafından aydınlatılmalıdır¹¹⁸. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü sözleşme öncesi ile sınırlı olmayıp, sigorta sözleşmesi süresince ortaya çıkan değişiklik ve gelişmelerin karşı tarafa açıklanmasını da kapsar¹¹⁹. Sigorta ettiren açısından da bu durum sözleşme süresi içerisinde beyan yükümlülüğü ve rizikonun gerçekleşmesinden sonra beyan yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, TTK m. 1423'te hükme bağlanmıştır. Anılan hüküm, sigorta şirketlerinin, sözleşme akdedilmeden önce sigorta ettirenleri, sözleşmeye uygulanacak kanun, sigortalıların şikâyetlerine ilişkin düzenlemeler ve dava haklarına ilişkin hususlarda bilgilendirmesi gerektiğini öngörmektedir. Sigorta ettireni

konusunda kapsamlı ve anlaşılır bilgiler temelinde kendi görüşünü oluşturabilmesidir. Theo Langheid ve Manfred Wandt, Münchener Kommentar zum VVG 2. Auflage VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, (München: Verlag C.H. Beck, 2016), 1-2; Mehmet Özdamar, Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 171 vd.; Schimkowski in Wifried Rüffer, Dirk Halbach, Peter Schimikowski, Versicherungsvertragsgesetz (Bearbeitet in Rüffer/Halbach/Schimikowski) 4.Auflage, (Baden: Nomos, 2019), 1.

¹¹⁸ Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG-VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 1, Omağ, "Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri", 26; Özdamar, "Sigortacının Sorumluluğu ile İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu) Sorumluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu 2009", 408-409, (Erişim Tarihi: 13.11.2019), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/sorumluluk/s_20.pdf. 409-410; Emine Yazıcıoğlu, "Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü", içinde Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları (Malatya-Kayseri: İnönü Üniversitesi Yayınları, 19-20 Haziran 2014), 200.

¹¹⁹ Schimkowski in Rüffer, Halbach ve Schimikowski, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 3; Rudy in Prölss ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 3-4; Omağ, "Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri", 27; Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 194.

bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin Avrupa Birliği Direktifinde¹²⁰ olduğu gibi TTK'da tüm sigorta aracıları için yükümlülük öngörmemiştir. Bu direktife paralel bir şekilde sigortacı ve acentesinin sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğünü haiz olduğunu belirtmiştir¹²¹. 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu (Versicherungsvertragsgesetz) § 7'de sigorta ettirenin bilgilendirilmesi hususunu düzenlemiştir. Bu hükme dayanılarak çıkartılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik (Verordnung über Informationspflichten bei Versicherungsverträgen - VVG) ile ayrıntılı olarak bu konu düzenlenmiştir¹²². Bu yönetmeliğin gerekçesinde, çıkış amacının Avrupa Parlamentosu'nun Direktiflerine uyum sağlama olduğu ifade edilmiştir¹²³.

¹²⁰ İrem Aral Erdeleklioğlu, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü". MÜHFAD, 18/1 (2012), 386; Zeynep Tunca, "Sigorta Aracılığına İlişkin 2002 92 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesinin Türk Hukukuna Yansımaları ve Yönerge ile ilgili Güncel Gelişmeler". Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, 8/Özel (2013): 2617 vd.; Söz konusu yönerge için detaylı bilgi bkz. (Erişim Tarihi: 02.04.2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0092>.

¹²¹ "Sigorta sözleşmeleri her iki tarafa hak ve yükümlülükler yükleyen, karşılıklı güven ve iyi niyet esasına dayalı olarak kurulan sözleşmelerdir. Bu kapsamda bakıldığında TTK'nın 1423. maddesinin 1. fıkrasında; sigortacı ve acentesinin, sözleşme kurulmadan önce inceleme için gerekli tanınmak şartıyla sözleşmeye ilişkin bütün bilgileri, sigortalının sözleşme kapsamında haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirmesi ve poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklaması gerekmektedir. Maddenin 2. fıkrasında ise anılan yükümlülüğe aykırı davranmanın sonuçları düzenlenmiştir. Bu yükümlülüğe aykırı davranılarak aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etme hakkı vardır. Sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasına bu on dört günlük süre içinde itiraz etmemiş ise sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğini ispat yükü sigortacıdadır". Bkz. Yarg. H.G.K, E: 2020/38 K: 2022 /335 K.T: 16.03.2022, (Erişim Tarihi: 10.01.2021), <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2020-38-k-2022-335-t-16-03-2022/4402460/TTK+1425>.

¹²² Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 1.

¹²³ Rudy in Prölls ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers 24-25; Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 4-5.

Sigortacı ve acentesi sözleşmenin kurulmasından önce; kendisiyle sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen sigorta ettiren adayına veya nasıl acente bu işlemi sigortacı adına yapabiliyorsa sigorta ettiren adayı yerine yetkili kişiye -ki bu durum genelde temsilci vasıtasıyla mümkün olmaktadır-¹²⁴ gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigorta ettirenin haklarını, özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri yazılı olarak bildirecektir. Sözleşme kurulduktan sonra da poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri yazılı olarak bildirir¹²⁵.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlanan Hazine Müsteşarlığına sigorta ettireni bilgilendirme açıklamasının şeklini ve içeriğini belirleme yetkisi TTK m. 1423/3'te yeni düzenlemeler ile birlikte tanınmıştır. Bu durum SK'nın m.11/3 hükmü ile desteklendiğinden, sigortacının aydınlatma yükümlülüğü konusunda SSBİY dikkate alınmalı, TTK hükümleri bu yöneltmelik ile birlikte değerlendirilmelidir.

Aydınlatmanın sigortacı ve acentesi tarafından yapılacağı, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce hazırlanan sözleşmeyle ilgili tüm önemli noktaların yer aldığı bilgilendirme formunun sigorta ettiren adayına imza karşılığında verileceği SSBİY'de belirtilmiştir¹²⁶. Bilgilendirme formu, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 1346'nın farklı bir görünümüdür. Söz konusu hüküm, sigortacının sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermesi durumunda sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirenin bir hususu kötüniyetle saklamış olması durumu hariç, sigorta ettirene sorumluluk yüklenemeyeceğini ifade etmektedir. Hükmün ikinci fıkrası ise aydınlatmanın bununla sınırlı olmadığını, sigortacının dilerse başka sorular da sora-

¹²⁴ Rudy in Prölss ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers 5; Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 8-10; Özdamar, Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 130.

¹²⁵ Rudy in Prölss ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 6.

¹²⁶ Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 60-61.

bileceğini belirtmiştir¹²⁷. Nitekim sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü bilgilendirme formu ile sınırlamak, sigortacının dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sözleşmenin müzakeresi, kurulması sırasında sigorta ettirene sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorunda olduğunu belirten SSBİY m. 5 hükmü uyarınca mümkün değildir¹²⁸.

Sözleşme öncesi aydınlatmanın TTK uyarınca yazılı bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği açık olsa da yönetmelik sözlü olarak yapılabileceğini de belirtmiştir¹²⁹. SEDDK tarafından çıkarılan 2022/14 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge m. 2 düzenlemesi yazılılık şartı aramış, ancak sözleşmeye taraf olmak isteyenlere sözlü bilgilendirme yapılabileceğini belirtmiştir¹³⁰. Kanaatimizce, TTK'nın nispi emredici nitelikteki m. 1423 hükmündeki yazılı bildirim şartı, TTK m. 1452/3

¹²⁷ Rudy in Prölss ve Martin, Versicherungsvertragsgesetz VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 6.

¹²⁸ SSBİY m. 5/4 hükmünce, "Sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır."

¹²⁹ SSBİY m. 5/1 hükmüne göre, "Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü, sigortacı tarafından sigorta ettirene ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilere sözlü ve yazılı şekilde yerine getirilir. Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır."

¹³⁰ 2022/14 sayılı Genelge m. 2 hükmünce, "Sigorta sözleşmesi kurulmadan önce gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla sözleşmeye taraf olmak isteyen ve talep edilmesi halinde sigortadan faydalanacak diğer kişilere sigortanın kapsamı, işleyişi ve tazminat ödeme kurallarına ilişkin özet bilgilendirme metninin verilmesi zorunludur. Tarafların fiziki olarak karşı karşıya gelerek akdettiği sigorta sözleşmelerinde sigortacının sadece sözlü olarak bilgilendirme yapması mümkün değildir. Ancak sözleşmeye taraf olmak isteyen kişilere bilgilendirme metninde yer alan önemli hususlara ilişkin sözlü bilgilendirme yapılır. Sözlü bilgilendirme kapsamında sunulan bilgiler ile bilgilendirme metninde yer alan bilgilerin uyumlu olması gerekir. Sözlü bilgilendirme ile bilgilendirme metni arasında uyumsuzluk olduğu durumlarda, bilgilendirme metninde yer alan bilgiler geçerli sayılır. Sözlü bilgilendirmenin bilgilendirme metninden farklı yapıldığının iddia edilmesi durumunda ispata ilişkin genel hükümler uygulanır."

uyarınca sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyeceğinden SSBİY'deki ve ilgili genelgedeki sözlü bildirim istisnası geçerli değildir¹³¹.

Bununla birlikte, sözleşme öncesi bilgilendirme, sigorta ettiren bilgilendirmeden feragat ederse veya o andaki hal ve şartlar müsait olmazsa, sözleşme kurulduktan sonra da hemen gerçekleştirilebilir¹³².

Sözleşmenin kurulmasından sonraki aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen SSBİY m. 10 hükmünün uygulanabilmesi için TTK'da olduğu gibi sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kişileri doğrudan etkileyebilecek değişiklik ve yeniliklerin olması gerekmektedir¹³³. Sözleşme süresi içerisindeki aydınlatma yükümlülüğünün ilgili gelişme veya değişiklik meydana geldiği tarihten itibaren ne kadar süre içerisinde yapılması gerektiğine ilişkin TTK'da bir hüküm bulunmamasıyla birlikte SSBİY m. 10'da yer alan "*Sigortacı, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildirir.*" ifadesiyle 10 günlük süre öngörülmüştür. Söz konusu bilgilendirmenin Bakanlıkça uygun görülmesi halinde basın ve yayın kuruluşları vasıtasıyla yerine getirilebileceği SSBİY m. 11/1 hükmünde belirtilmiştir. Bununla birlikte, SSBİY m. 12'ye göre, "*Sigortacı, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar tarafından yazılı veya elektronik iletişim araçlarıyla kendisine yöneltilen sigortaya ilişkin şikâyetlerle, sözleşme-*

¹³¹ Aynı yönde bkz. Kübra Yetiş Şamlı, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler". MÜHFAD, 22/3 (2016), 2990-2991.

¹³² Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 7.

¹³³ Mehmet Özdamar, "Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü" içinde Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan C. II, (Ankara:2010), 1692.

ye bağlı olarak yapılacak ödemeler de dâhil olmak üzere sözleşmeye ilişkin her türlü bilgi taleplerini, başvurunun kendisine ulaşmasından itibaren onbeş iş günü içinde cevaplandırmak zorundadır.”

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, sigortacı veya acentesinin sözleşmenin öncesinde ya da sonrasında önemli ve gerekli bilgileri sigorta ettirene vermemesi olarak ifade edeceğimiz yükümlülüğün hiç yerine getirilmemesi, ikinci olarak da sigortacı veya acentesinin eksik, yanlış bilgilendirmede bulunması ya da zamanında bilgilendirmede bulunmaması olarak ifade edeceğimiz yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesidir¹³⁴.

Kanaatimizce, SSBİY m.7’de gereği gibi yerine getirmeme hali için öngörülen yaptırımın daha ağır nitelikte olan yükümlülüğün hiç yerine getirilmemesi hali için öngörülmemesi bir eksiklik değildir. Daha az önem arz eden duruma ilişkin yaptırımların daha çok önemli olan duruma uygulanabileceğini söylemekte mahzur yoktur. Bu sebeple sigorta ettiren, aydınlatma yükümlülüğünün hiç yerine getirilmemesi ve gereği gibi yerine getirilmemesi durumlarında sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, zarara uğraması halinde bunun tazminini de talep edebilecektir. İlgili madde her ne kadar bu hallerin

¹³⁴ Sigortacının sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigorta ettirene hiçbir bilgi vermemesi sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra ise değişiklik ve gelişmeleri bildirmemesi olarak ifade ettiğimiz aydınlatma yükümlülüğünün hiç yerine getirilmemesi hali bununla sınırlı olmayıp sigortacının bilgilendirmeyi TTK ve SSBİY’e aykırı olarak sözlü yaptığı veya bilgilendirme formunun imzalanıp sigorta ettirene verilmesinden sonra sözleşmenin başka şartlarda yapıldığı ve bu şartları sigortacının ispat edemediği durumları da kapsar. Sigortacının sigorta sözleşmesi kurulmadan önce gerçeğe aykırılık içeren, sözleşme ile ilgili önemli noktaları içermeyen bilgileri aktarması veya zamanında aktarması gereken bilgileri aktarmaması olarak nitelendireceğimiz yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hali bununla sınırlı olmayıp, sigorta ettirenin sözleşme ile ilgili açık ve net bir fikre sahip olmaması sonucunu doğuran fazla bilgi ve gereksiz bilgi verilmesi halini de kapsar. SSBİY’in m. 10 hükmünde öngörülen, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin değişiklik, meydana gelmesinden itibaren 10 iş günü içinde sigorta ettirene bildirilmeli olarak ifade edilen bu süreye uyulmaması, bu yükümlülüğün gereği gibi ifa edilmediği anlamına gelecek ve yükümlülüğün ihlaline bağlanan sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bkz. Özdamar, “Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü”, 1694 vd.

oluşmasının yanında bu durumların sigorta ettirenin kararına etkili olmasını kümülatif şart olarak arasa da kanaatimizce, sigorta ettireni korumak amaçlı bu husus dar yorumlanmalı, mümkün olduğunca sigorta ettirenin beyanı esas alınmalıdır. Esasen zararı tazmin hakkı, sözleşme kurulmadan önce MK m. 2 kapsamında¹³⁵, taraflardan birinin sözleşme müzakereleri sırasında yükümlülüklerine aykırı davranarak açıklaması gereken hususları açıklamama, yanlış veya eksik bilgi verme, zamanında bilgi vermeme gibi sebeplerle karşı tarafı zarara uğratması sonucu kusurlu davranan tarafın, diğer tarafın zararını tazmin etmesi esasına dayanan culpa in contrahendo¹³⁶ sorumluluğunun, sözleşme kurulduktan sonra ise BK m. 96 bağlamında akdi sorumluluğun¹³⁷ yönetmeliğe aktarılmış halidir. Yönetmelik, fesih ifadesini kullanarak sözleşmenin ileriye etkili olarak sona ereceğini ifade etmiştir.

Kanun ise bu iki durum için farklı bir yaptırım öngörmüş; sigorta ettirenin, sözleşmenin kurulmasından önceki veya sözleşme süresi içindeki aydınlatma yükümlülüğünü hiç ya da gereği gibi ifa etmediği durumlarda¹³⁸, sigorta ettirene sözleşmenin akdedilmesine

¹³⁵ Dürüstlük kuralı sözleşmelerde uygulanan genel bir yükümlülük olup, bu çerçevede sigorta ettiren kendisince bilinen ve önemli görülen hususları sigortacıya bildirmekle mükelleftir. Alman hukukunda kabul edilen bu dürüstlük esası, kanaatimizce TTK'da da uygulama alanı bulmuştur. Bildirim yükümlülüğü de bu kapsamda değerlendirilmiştir bkz. Zehra Şeker Ögüz, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010), 25 vd.

¹³⁶ Culpa in Contrahendo, sözleşme görüşlerini yürüten kişilerin, kusurlu davranışlarından doğan zararları karşılamakla mükellef olmasını izah eden kavramdır. Bkz. Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko,162; Ögüz, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 24.

¹³⁷ Omağ, Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, 28.

¹³⁸ "Düzenlemede aydınlatma açıklamasının verilmemesinden söz edilmiştir. Bu ifade, aydınlatmanın eksik veya yanlış yapılması hâlinde bunun sonuçlarının öngörülmeyeceği belirtilerek eleştirilmiş ve geniş yorumlanması gerektiği haklı olarak ifade edilmiştir. Kanaatimizce burada esas olan, aydınlatma yükümlülüğünün herhangi bir şekilde ihlal edilmiş olup olmadığıdır. Dolayısıyla aydınlatma açıklamasının hiç yapılmamasının yanı sıra, gereği gibi yapılmaması ve zamanında yapılmaması hâlleri de bu kapsamda yer alır." Bkz. Şamlı, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğüne Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler", 2991.

14 gün içinde itiraz hakkı tanımış, itiraz etmediği takdirde, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağını m. 1423 hükmünde düzenleme altına almıştır¹³⁹. Kanaatimizce, ilgili hüküm, itiraz hakkının nasıl ve hangi şartlarda kullanılacağı veya kullanıldığı durumlarda hangi sonuçların doğacağı, sözleşmenin geçerliliğinin ne olacağı konularında sigorta ettiren aleyhine belirsizlikler içermektedir¹⁴⁰. Bu

¹³⁹ TTK bu hususu VVG hükümlerine paralel bir şekilde düzenlemiş, AVB (Sigorta Genel Şartları) uyarınca bu süre; hayat sigortalarında 30 gün, diğer sigortalarda 14 gündür. Bkz, Langheid ve Wandt, Münchener Kommentar zum VVG VVG § 7 Information des Versicherungsnehmers, 6; “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1423 maddesine göre sigortacı, sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerinden oluşan aydınlatma yükümlülüğünü sigortaliya karşı yerine getirmese dahi sigortalı, sözleşmenin yapılmasına 14 gün içinde itiraz etmemiş ise sözleşme poliçede yazılı şartlar ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olan genel şartlar kapsamında yapılmış olur. Somut olayda, mahkemece, her ne kadar; matbu olarak düzenlenmiş bilgilendirmeye yönelik açıklamaların açıkça Türk Ticaret Kanunu’nun 1423. maddesine, kredinin kullanıldığı tarihte yürürlükte bulunan bireysel kredilerle bağlantılı sigortalar uygulama esasları yönetmeliği’nin 6. maddesi ile tüketicinin bilgilendirilmesi ve aydınlatılması yükümlülüğüne aykırılık teşkil ettiği, davalı sigorta şirketinin bu yükümlülüğünü yerine getirdiğini ispat edemediği, düzenlenen standart şablonların ve formların tüketici aleyhine haksız şart ve batıl olduğu değerlendirilmesi yapılmış ise de; yukarıda açıklanan hukuki düzenlemeler dikkate alındığında sigortalı murisin, sözleşmenin yapılmasına 14 gün içinde itiraz etmediği sözleşmenin poliçede yazılı şartlar ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olan genel şartlar kapsamında yapılmış olduğunun kabulü gerektiği açıktır Taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin kurulduğunun kabulünden sonra ise; TTK ve Hayat Sigorta Sözleşmesi Genel Şartları hükümleri uyarınca beyan yükümlülüğü ihlal durumunun irdelenmesi zaruridir.” Bkz. Yarg. 17. H.D., E: 2020/741 K: 2020/5696 K.T: 15.10.2020, (Erişim Tarihi: 24.02.2021), <https://legalbank.net/belge/y-17-hd-e-2020-741-k-2020-5696-t-15-10-2020/4103941/TTK+1423>; “Kaldı ki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1423 maddesine göre sigortacı, sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerinden oluşan aydınlatma yükümlülüğünü sigortaliya karşı yerine getirmese dahi sigortalı, sözleşmenin yapılmasına 14 gün içinde itiraz etmemiş ise sözleşme poliçede yazılı şartlar ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olan genel şartlar kapsamında yapılmış olur.” Bkz. Yarg. 17. H.D., E: 2018/1316 K: 2019/12413 K.T: 24.12.2019, (Erişim Tarihi: 26.03.2021), <https://legalbank.net/belge/y-17-hd-e-2018-1316-k-2019-12413-t-24-12-2019/3653594/TTK+1423>.

¹⁴⁰ Rayegan Kender, “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler”. Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı (2005): 14; Ünan, “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, 124; “Ancak Bu hüküm; sadece sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali hakkında düzenleme getirilip, sözleşme süresince bilgi-

sebepten ötürü doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Ünan'a göre, buradaki itiraz kavramı sözleşmeyi geriye etkili olarak ortadan kaldırma anlamına gelmektedir¹⁴¹. Özdamar'a göre, itirazın sözleşmeyi ileriye etkili olarak sona erdirme veya poliçede yazılı şartların değiştirilmesi anlamına gelip gelmeyeceği noktasında, kanun, sigorta ettirene bir seçim hakkı tanımaktadır¹⁴². Ayhan/Çağlar/ Özdamar'a göre, sigorta ettirenin itirazının dönme, cayma veya fesih mahiyetinde olmadığını, VVG'de düzenlendiği üzere, itirazın kabul edilmesi halinde sigorta ettirene geri alma hakkının tanınması gerektiğini savunmuşlardır¹⁴³. Yazıcıoğlu /Şeker Öğüz'e göre, itiraza bağlanacak sonucun itirazın içeriğine göre belirleneceğini ifade etmiştir¹⁴⁴. Sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına itiraz etmesi durumunda bu itirazın fesih veya cayma olarak kabul edilmesi gerektiği; sözleşmenin yapılmasına değil de bilgilendirilmediği bir veya birden fazla sözleşme koşuluna itiraz etmesi durumunda; sigortacının gecikmeksizin itiraza cevap vermemesi veya itirazın

lendirme yükümlülüğü öngörülmesine rağmen, bunun ihlali hakkında bir düzenleme getirilmemiş olması, sözleşme öncesi yükümlülüğün ihlali bakımından yükümlülüğün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi hakkında düzenleme getirilmemiş olması; TTK m.1425/2 hükmünde "...poliçe ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, teklifnameden değişik olan ve sigorta ettireni, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir." Denilmesine rağmen, sigorta ettirenin sözleşme yapılmasına değil, sözleşmenin belirli bazı hüküm veya hükümlerine itiraz etme imkânı verilmemiş olması; sigorta ettirene tanınan itiraz hakkının anlamının belirsiz olması; sigorta ettirenin süresinde itiraz etmemesi hakkında bir düzenleme getirilmiş; fakat süresinde itiraz etmesi halinde bunun anlamı ve sonucunun düzenlenmemiş olması; sigorta ettirenin 14 günlük itiraz süresinin ne zaman işlemeye başlayacağıının belirtilmemiş olması sebebiyle eksik, yetersiz, anlamı belirsiz, muhtemelen TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabı'nın en sorunlu maddesidir." Bkz. Yazıcıoğlu, "Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü", 409-410.

¹⁴¹ Ünan, Sigorta Hukuku Şerhi Cilt I, 239.

¹⁴² Mehmet Özdamar, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu". İÜHFMD Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan, 71/2 (2013): 356; Hacı Kara, Sigorta Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, (İstanbul: On İki Levha Yayinevi, 2021), 210.

¹⁴³ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 211.

¹⁴⁴ Emine Yazıcıoğlu ve Zehra Şeker Öğüz, Sigorta Hukuku Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 115.

haksız olduğu cevabını vermesiyle birlikte sigorta ettirenin hiç ya da gereği gibi bilgilendirilmediği hususu sözleşme yapma iradesi etkilemiş ise SSBİY m.7'deki seçimlik haklarını kullanabilecektir¹⁴⁵. Kara, itiraz kelimesinin fesih, cayma ve iptal anlamına gelmediğini, sözleşmenin içeriğine ve kapsamına yönelik bir itiraz şeklinde anlaşılması gerektiğini ileri sürmüş, bu itirazın yapılması sayesinde sigortacının SSBİY ile düzenlenen haklarını kullanabileceğini belirtmiştir¹⁴⁶. Şamlı ise TTK m. 1423 hükmünde düzenlenen yaptırımın, BK m. 39'daki¹⁴⁷ iptal hakkı olduğunu ileri sürmüştür. Yazara göre, sözleşme ile bağlı olmadığını bildirme hakkı doktrinde "iptal hakkı" olarak isimlendirilmekte, bu durumda sözleşme iptal edilinceye kadar askıda geçerlilik durumu söz konusudur¹⁴⁸.

Kanaatimizce, doktrinde de ifade edildiği üzere, TTK m. 1423'ün sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında tek hüküm olarak uygulanması beklenemez. Eksik bırakılan hususlarda SSBİY hükümlerinin uygulanmasında bu düzenlemeler arasında bir uyumsuzluk söz konusu olmadığından herhangi bir mahzur yoktur¹⁴⁹. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gereken azami süre, sigortacının sözleşmenin devamı sırasında aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesinin hukuki sonucu gibi hususlarda SSBİY hükümlerine başvurulabilmelidir¹⁵⁰.

¹⁴⁵ Yazıcıoğlu, "Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü", 413.

¹⁴⁶ Kara, Sigorta Hukuku, 214.

¹⁴⁷ BK m. 39 hükmü uyarınca, yanılma, aldatma veya korkutma sonucunda sözleşme yapan taraf, yanılma veya aldatmayı öğrendiği ya da korkutulmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak 1 yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmezse sözleşmeyi onamış sayılır.

¹⁴⁸ Şamlı, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler" 2995.

¹⁴⁹ Şamlı, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler", 3000.

¹⁵⁰ Şamlı, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler"3000-3002.

SONUÇ

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin sigorta primlerini ödediği bunun karşılığında sigortacının sigorta süresi boyunca ortaya çıkabilecek rizikolara karşı sigorta ettireni korumayı taahhüt ettiği sürekli edim içeren sinallagmatik bir sözleşmedir. Bu sözleşmede sigorta ettirenin tek edimi primi ödemek, sigortacının da tek edimi rizikoyu taşımak değildir. Sigorta ettiren sigorta süresi boyunca rizikoyu ağırlaştırıramaz rizikoya etki eden bir sebep varsa bunu derhal sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacı da hakeza riziko ile ilgili değişikliklerde sigorta ettireni bildirmekle yükümlüdür. Bu durum en önemli yansıması azami iyi niyet prensibidir. Sorumluluk sigortası kurulurken taraflar önemli hususlarda iyiniyetli olarak birbirlerini bilgilendirmeli ve sözleşme süresi içerisinde de bu hususu sürdürmelidir.

Sorumluluk sigortaları, sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylar sonucu malvarlığının azalması rizikosunu güvence altına alan zarar sigortasının bir türüdür. Sorumluluk sigortası, sigorta ettireninin kusurlu veya kusursuz sorumluluğunu malvarlığındaki aktifin azalması veya pasifin artması tehlikesini önlemeyi amaçlayan, aynı zamanda üçüncü kişilerin uğramış olduğu zararları toplumsal fayda ilkesi sebebiyle tazmin etmeyi amaçlayan nev'i şahsına münhasır bir sigorta türü olsa da her sigorta gibi sorumluluk sigortası bir sigorta sözleşmesinin varlığını gerektirmektedir. Sigorta sözleşmesinde tarafların birtakım borç ve yükümlülükleri söz konusudur.

TTK sorumluluk sigortasında sigortacının borç ve yükümlülüklerini, sorumluluk sigortalarını düzenleyen TTK m.1473 vd. belirtmiştir. TTK m.1473'te sigorta himayesi sağlama, TTK.1474'te hukuki koruma sağlama, TTK m.1476'da yardımda bulunma, TTK m.1478'te zarar görenin doğrudan talebi halinde bu talebi değerlendirme olarak müşahede ettiğimiz bu borç ve yükümlülüklerinin yanı sıra sigortacının TTK m.1485'in atfıyla; TTK m.1423'teki sigortacıyı aydınlatma TTK m.1424'te sigorta poliçesi verme yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Çalışmada sigortacının TTK'da düzenlenen borç ve yükümlülükleri ele alınmış, ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Eserin tamamı yazar tarafından kaleme alınmıştır.
Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

Aday, Nejat. Özel Hukukta Yükümlülük Kavramı ve Sonuçları. İstanbul: Beta Yayınları, 2000.

Akinci, Şahin. Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler Onuncu Baskı. Konya: Sayram Yayınları, 2017.

Akyol, Şener. Borçlar Hukuku Genel Hükümleri I. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995.

Aras Yeşilova, Ecehan. Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478). Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.

Arseven Haydar. Sigorta Hukuku Ana Prensipler, Genel Hükümler Yenilenmiş 2. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, 1991.

Atabek, Reşat. Sigorta Hukuku. İstanbul: Duygu Matbaası, 1950.

Atamer, Kerim. "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortaları"na Giriş". Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi. 27/1 (2011): 21-106.

- Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar ve Özdamar Mehmet. Sigorta Hukuku Ders Kitabı 2. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Bahtiyar, Mehmet, “Sigorta Poliçesi Özel Koşulları, Genel Koşullardan Ayırıldılması ve Bazı Sorunlar”, İçinde Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, (Ed. Yaşar Karayalçın), 133-148. Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998.
- Barlas, Nami. “Dürüstlük Kuralının ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağının Alman Medeni Kanunundaki Düzenleme Tarzı ve Eleştirisi”. İÜHFM. 55/3 (1997): 191-208.
- Başpınar, Veysel. Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu. Ankara: Yetkin Yayınları, 2004.
- Bozer, Ali, Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2004.
- Bozer, Ali. “Mal Sigortasında Akdin Yürürlük Tarihini ve Sigortacının Mes’uliyetinin Başlangıcını Tayin Eden Sigorta Mukavelesi Hükümleri”. BATİDER. 1/1 (1961): 213-225.
- Can, Mertol. Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’na Genel Bir Bakış. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayınları,2006.
- Can, Mertol. Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar. Ankara: İmaj Yayınevi, 2012.
- Can, Mertol. Türk Özel Sigorta Hukuku. Ankara: İmaj Yayınevi, 2018.
- Çebe, Mehmet Sinan. Uygulamalı Sigorta Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi,2018.
- Cicim, Uluğ İlknur ve Korkmaz, Nurdan. “Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Sigortacı Aleyhine Açtığı Davanın Medenî Usul Hukukuna Ait Bazı Hükümler Bakımından İncelenmesi”. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 10/1(2020): 53-93.

- Cicim, Uluğ, İlknur. "Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)". Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 3/2 (2013):11-23.
- Çeker Mustafa. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku 21. Baskı. Adana: Karahan Kitabevi, 2020).
- Demirci, Serdar. "Noter Mesleki Sorumluluk Sigortası". Türkiye Noterler Birliği Dergisi. 1/2 (2014): 125-160.
- Dobbyn, John, F. Insurance Law in a Nutshell Third Edition. Minnesota: West Publishnig Co, 1986.
- Doğanay, İsmail. Türk Ticaret Kanunu Şerhi Üçüncü Cilt- Madde 816-1475 4. Bası. Ankara: Beta Yayınevi, 2004.
- Erdelekioglu, Aral İrem. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü". MÜHFHAD. 18/1 (2012): 383-402.
- Er, Sefa. "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2022.
- Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler 23. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Fischer, Emeric ve Peter Nash Swisher. Principles of Insurance Law Second Edititon. San Francisco: Matthew Bender, 2000.
- Furrer ,Andreas, Markus-Muller Chen ve Bilgehan Çetiner. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2021.
- Höra, Knut. Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht 4.Auflage. München: C.H. BECK, 2017.
- Kayıhan, Şaban ve Özcan Gürkaynak. Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri Gözden Geçirilmiş 6. Baskı. İstanbul: Umuttepe Yayınları, 2021.

- Kaner, Deniz İnci. Sigorta Hukuku 2. Baskıdan Tıpkı 3. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018.
- Kaner, İnci, Deniz. "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile İlgili Görevleri". İÜHFM. 54/1-4 (1994): 303-319.
- Kara, Hacı. Sigorta Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2021.
- Karasu, Rauf. "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi". İnönü Üniversitesi Fakültesi Dergisi. 6/4 (2016): 683-706.
- Karayalçın, Yaşar. "Sorumluluk Sigortaları". Sigorta Hukuku Dergisi. 2/1-2(1984): 31-68.
- Karayalçın, Yaşar. Taşıma Sigortalarında All Risks (Bütün Riskler) Klozu. İçinde Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşıma Sempozyumu, ed. Sigorta Hukuku Derneği, 199-225. Ankara: 26-27 Ocak 1984.
- Kender, Rayegan. "Mesuliyet Sigortasının Mahiyet ve Türleri". İçinde Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri, ed. Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1-15. İstanbul: 4-7 Nisan 1977.
- Kender, Rayegan. "Motorlu Kara Nakil Vasıtalarının İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortasında Zarar Gören Şahıs Türk Hukukunda Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Dava Hakkına Sahip midir?". İÜHFM. 39/1/4 (1974): 203-220.
- Kender, Rayegan. "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler". Sigorta Hukuku Dergisi. Özel Sayı (2005): 7-28.
- Kender, Rayegan. Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2017.
- Kılıçoğlu, M. Ahmet. Borçlar Hukuku 20. Bası. Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.

- Kocayusufpaşaoğlu, Necip vd. Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme 2010 tarihli 5. Bası'dan 6. Tıpkı Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Kubilay, Huriye. Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku. İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 2003.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz. Medeni Usul Hukuku Değiştirilmiş 20. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Langheid, Theo vd. Versicherungsvertragsgesetz 7. Auflage (Bearbeiter in Langheid/Rixecker). München: C.H. Beck, 2022.
- Langheid, Theo ve Manfred Wandt. Münchener Kommentar zum VVG 2 Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2016.
- Merkin, Robert ve Jenny Steele. Insurance and the Law of the Obligations. United Kingdom: Oxford University Press, 2013.
- Metezade, Zihni. "Sorumluluk Sigortaları". Sigorta Hukuku Dergisi. Özel Sayı (2008).
- Mowbray, Albert, H. ve Ralph H, Blanchard. Insurance Its Theory and Practice in the United States Fifth Edition, New York: Mc-Graw Hill Book Company, 1937.
- Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz. Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1 Gözden Geçirilmiş 14. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016.
- Omağ, Merih Kemal: "Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Klozları". MÜHFHAD Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan. Özel Sayı (2006): 529-541.
- Omağ, Merih Kemal: "Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri". İçinde Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, 25-41. İstanbul: MÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, 2003.
- Öğüz Şeker, Zehra. Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010.

- Öğüz, Şeker, Zehra: “5684 sayılı Sigortacılık Kanununun Sigorta Şirketlerinin Kuruluşu ve Ruhsatnameye İlişkin Esaslarının Değerlendirilmesi”. Terazi Hukuk Dergisi. 2/13 (2007): 45-56.
- Öğüz, Şeker Zehra. “Sigorta Sözleşmesinin Hukukî Niteliği Üzerine”. İçinde Prof. Dr M Kemal Oğuzman’a Armağan, 1043-1061. İstanbul: Beta Yayınevi, 2000.
- Özdamar Mehmet, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”. İÜHFM Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan, 71/2 (2013): 347-360.
- Özdamar, Mehmet: “Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü”. İçinde Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan C. II, 1677-1707. Ankara: 2010.
- Özdamar, Mehmet. Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Özdamar Mehmet. “Sigortacının Sorumluluğu ile İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu) Sorumluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu 2009”, (Erişim Tarihi: 13.11.2019), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/sorumluluk/s_20.pdf.
- Özsunay, Ergun/ Dural, Murat. “Sorumluluk Kavramındaki Değişiklikler Karşısında Sigorta”. Sigorta Hukuku Dergisi. 3/1 (1986).
- Öztan, Fırat. Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1965.
- Patterson, Edwin W., ve William, F. Young. Cases and Materials on The Law of Insurance Fourth Edition. Brooklyn: Foundation Press, 1961.
- Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp. Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005.

- Prölss, Jürgen ve Anton Martin. *Versicherungsvertragsgesetz* (Bearbeiter in Prölss/ Martin) 31 Überarbeitete Auflage. München: C.H. BECK, 2021.
- Reisoğlu Sefa. *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2012.
- Rüffer, Wifried, Dirk Halbach, ve Peter Schimikowski. *Versicherungsvertragsgesetz* (Bearbeiteter in Rüffer/Halbach/Schimikowski) 4.Auflage. Baden: Nomos, 2019.
- Saat, Dursun. *Makine Kırılması Sigortasında Riziko*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2017.
- Schmidt, Otto. *Principles of European Insurance Contract Law (PE-ICL)*. Munich: Sellier European Law Publishers GmbH, 2009.
- Şamlı, Yetiş, Kübra. “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”. *MÜHFHAD*. 22/3 (2016): 2977 – 3004.
- Öztuna Sopacı, Birgül. “Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı”. *BATİDER*. 27/ 2 (2011) :15-50.
- Şenocak, Kemal. *Mesleki Sorumluluk Sigortası*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2000.
- Şenocak, Kemal. “Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı”. *BATİDER*. 25/ 4 (2009): 277-294.
- Şenocak, Kemal. “Türk Ticaret Kanunu’nun Eşya Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 58/1 (2009): 189-230.
- Tunca, Zeynep. “Sigorta Aracılığına İlişkin 2002 92 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesinin Türk Hukukuna Yansımaları ve Yönerge ile ilgili Güncel Gelişmeler”. *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*. 8/Özel (2013): 2617-2672.

- Ulaş, Işıl. Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler Eşya ve Sorumluluk Sigortaları 8 Bası. Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.
- Uralcan, Şebnem. Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.
- Ünan, Samim. İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko. İstanbul: Beta Yayınları, 1998.
- Ünan, Samim. Hayat Sigortası Sözleşmesi. İstanbul: Beta Yayınevi, 1998.
- Ünan, Samim. "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler". Sigorta Hukuku Dergisi. Özel Sayı (2005): 109-196.
- Ünan, Samim. Türk Ticaret Kanunu Şerhi-Sigorta Şerhi Cilt I, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2016.
- Samim Ünan, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası, Genel Şartlar Şerhi, (Erişim Tarihi: 12.04.2020), <http://samimunan.com/wp-content/uploads/2016/01/Zorunlu-Hekim-Sorumlulu%C4%9Fu-Sigortas%C4%B1.pdf>
- Ünan, Samim. "2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Ettirenin Görevleri". İçinde Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu ed. Murat Gürel, 49-84. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2012.
- Veith Jürgen, Jürgen Gräfe ve Yvonne Gebert. Der Versicherungsprozess, (Hoeft Stefan § 8 Transportversicherung) 2. Auflage. Baden: Nomos, 2015.
- Widiss, Alan I. Insurance Materials on Fundamentals Principles, Legal Doctrines and Regulatory Acts. Minnesota: West Publishing Co, 1989.
- Yazıcıoğlu, Emine ve Zehra Şeker Öğüz. Sigorta Hukuku Gözden Geçirilmiş 3. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi 2020.

- Yazıcıoğlu, Emine. "Sigortacının Bilgilendirme Aydınlatma Yükümlülüğü". İçinde Sigorta Hukuku Sempozyumları, ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, 391-462. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2018.
- Yazıcıoğlu, Emine. "Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü". İçinde Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları, 193-220. Malatya-Kayseri: İnönü Üniversitesi Yayınları, 19-20 Haziran 2014.
- Yongalık, Aynur. Çevre Sorumluluk Sigortası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998.